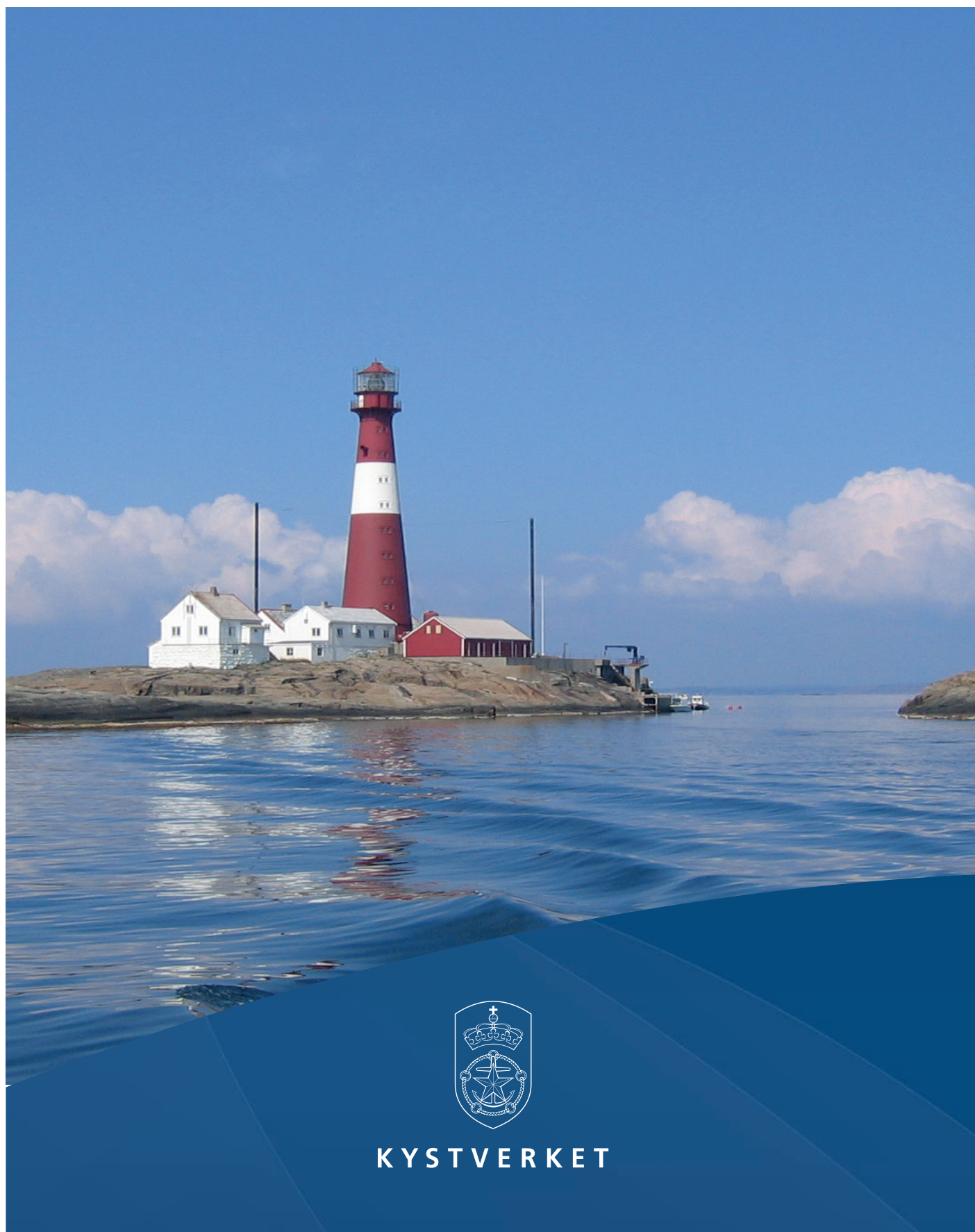

FORVALTNINGSPLAN FOR FÆRDER FYRSTASJON

TJØME KOMMUNE • VESTFOLD FYLKE

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen	3
Fredning av bygningene	3
Fredning av området som helhet	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider	6
Krav til håndverkere	6
Vedlikeholdshåndbok	6
 Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....	6
Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper	6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring 7	

SPESIELL DEL

Færder fyrstasjon	8
Situasjonskart og kart	9
Kart over fredningsområdet	10
Faktaopplysninger om Færder fyrstasjon	11

Bygningspresentasjoner

1. Fyrtårnet	13
2. Maskinhuset	17
3. Signalboligen, tidligere semaforstasjon	20
4. Naustet	25
5. Betjeningsbolig (tremannsbolig)	28
6. Uthuset	33
7. Antennehuset	36
8. Tidligere smie, nå røkeri	38
9. Tuft, tidligere naust	40
10. Tuft, tidligere oljebod	41
11. 2 landinger	42, 43
Det fredete området	44
Kart over fredningsområdet	45

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....	47
---	-----------

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Færder fyrstasjon.	48
---	-----------

Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Færder fyrstasjon.	62
---	-----------

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Færder fyrstasjon

1. Fyret	63
2. Maskinhuset	66
3. Signalbolig, tidligere semaforstasjon	70
4. Naust	74
5. Betjeningsbolig (tremannsbolig)	77
6. Uthus	82

Forsidefoto: Kystverket 30.7.2004. Alle foto i den spesielle delen: Kystverket 15.4.2013, hvis ikke annet er angitt.

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygnings-elementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle

materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerdet, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fireiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvar for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fireiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større

vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjetttrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjær fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil

være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdseilen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål,

byggeskikk og håndverksteknikker.

Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som med-fører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/ending av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

FÆRDER FYRSTASJON SPEIELL DEL

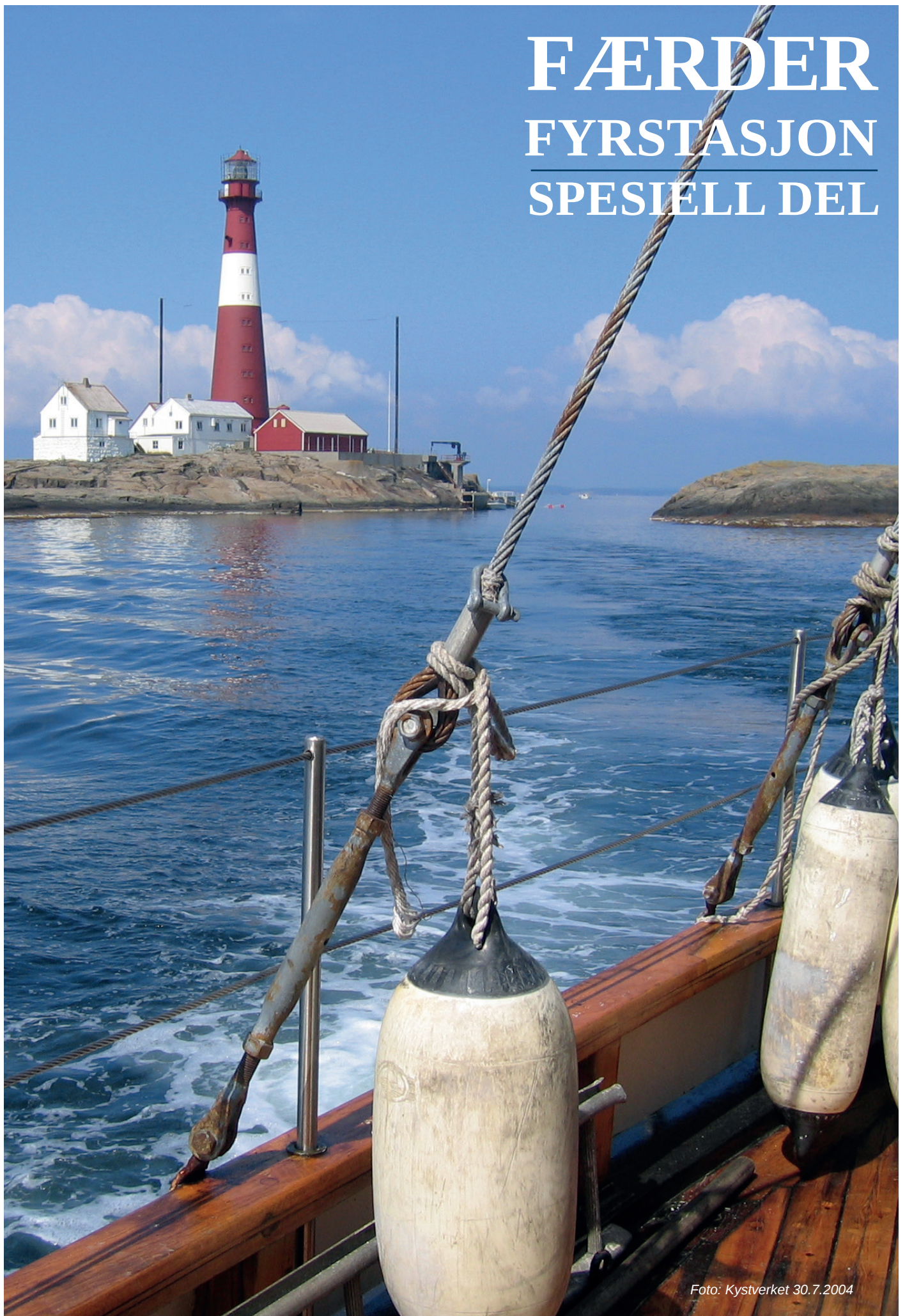
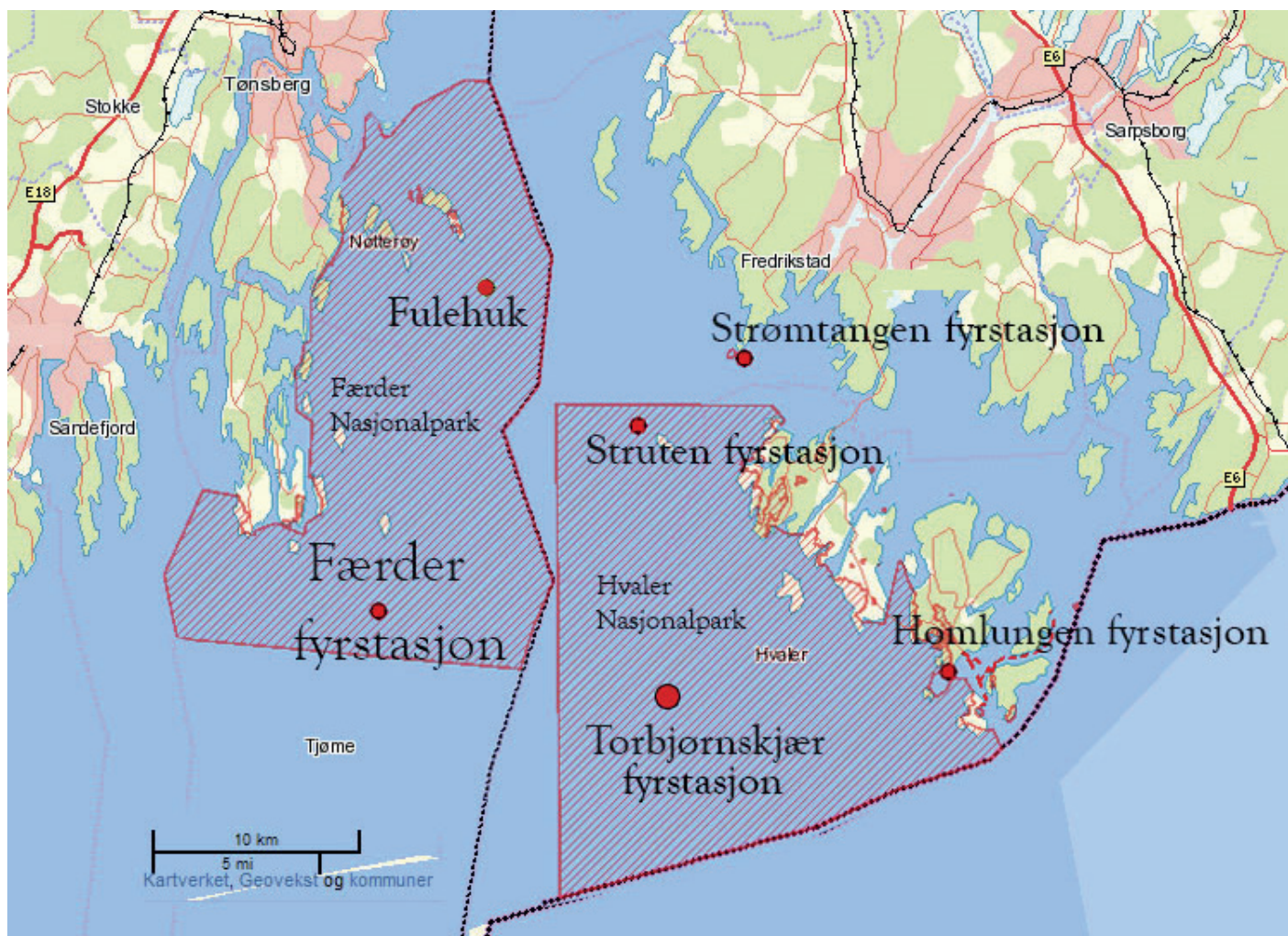
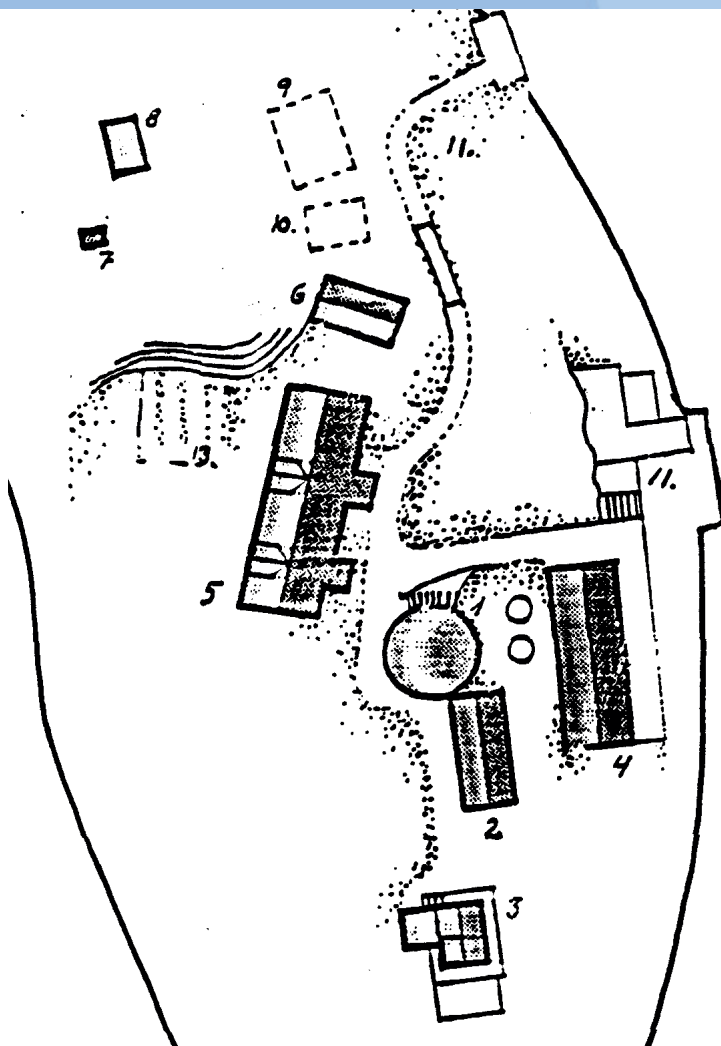

Foto: Kystverket 30.7.2004

Kart

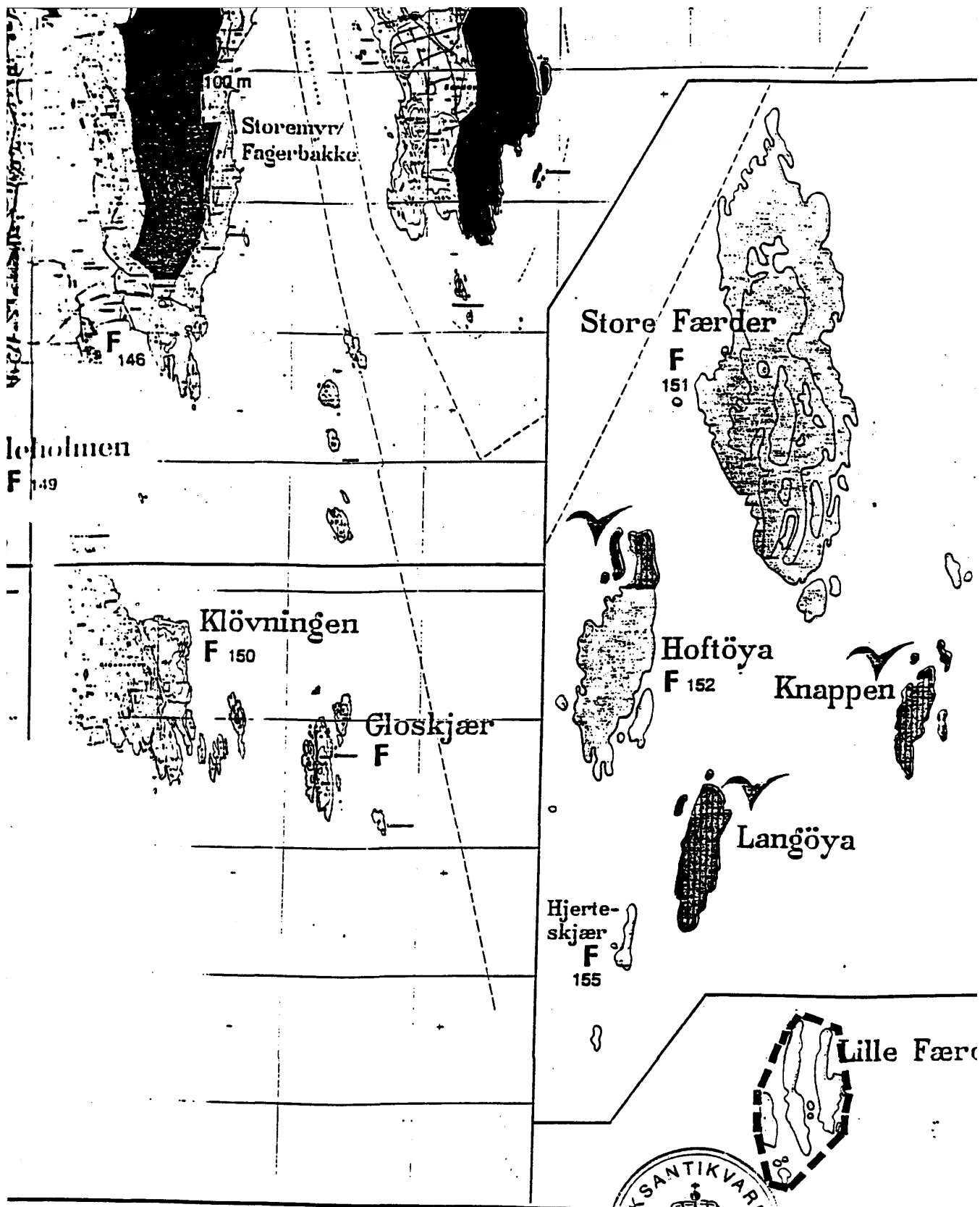

Situasjonskart

hentet fra fredningsvedtaket.
Tegning: Sven Poulsson.

- 1 Fyrtårn
- 2 Maskinhus
- 3 Bolig, semaforstasjonen
- 4 Naust
- 5 Bolig (tomannsbolig)
- 6 Uthus
- 7 Antennehus
- 8 Tidligere smie, nå røkeri
- 9 Tidligere naust, nå tuft
- 10 Tidligere oljebod, nå tuft
- 11 Landing

Kart over fredningsområdet ved Lille Færder fyrstasjon:

Færder fyrstasjon (Tristein)

FERDER FYRSTASJON - GNR. 31, BNR.1,
TJØME KOMMUNE

----- AVGRENSNING AV DET FORESLÅTTE FREDNINGSOMRÅDE

NB: Gårdsnr. på
kartet skal være 35.

Faktaopplysninger om Lille Færder fyrstasjon

Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1697 på Store Færder. Flyttet til Lille Færder i 1857.	
Fylke	Vestfold	Region	Kystverket Sørøst
Kommune		0723 Tjøme	
Fyrlistennummer		000100	
Dato for fredningsvedtak		16. juli 1997	
Andre vernebestemmelser		FOR-2013-08-23-1029: Forskrift om vern av Færder nasjonalpark, Nøtterøy og Tjøme kommuner, Vestfold - fastsatt ved kongelig resolusjon 23.08.2013.	
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)		0723 / 35 / 1	
Nummer i Askeladden	86604	Grunneier	Staten v/ Kystverket, for del av eiendommen
Utleie		Sannsynlige fremtidige leietakere: Færder fyrs venner.	

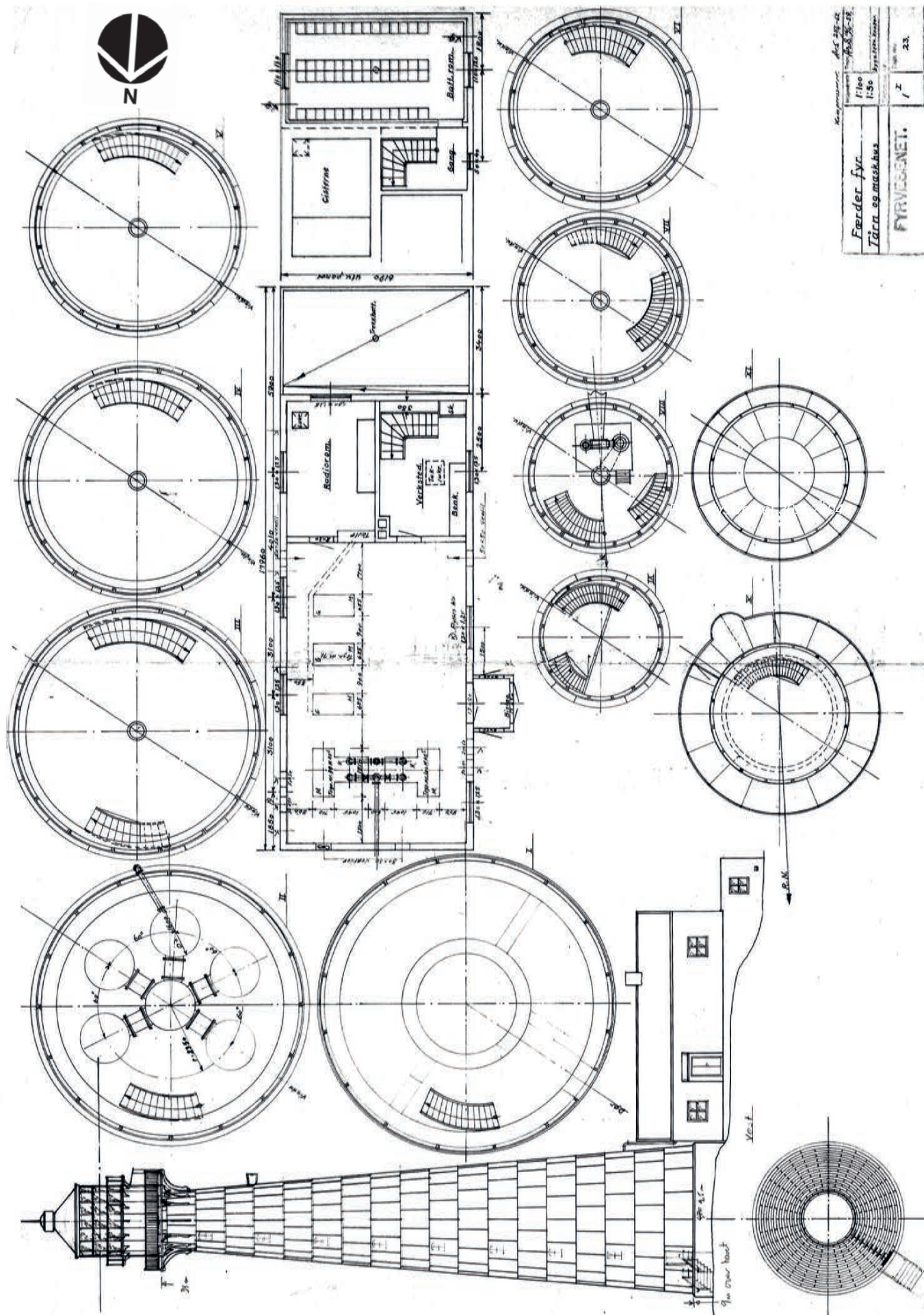
Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Askeladden	Verneklasse / §	Omfang
1	Fyrtårn	Intakt	163952041	86604-1	Klasse 1, kulturminneloven § 15.	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør.
2	Maskinhus	Intakt	163952076	86604-2	Klasse 1, kml § 15.	Fredningen omfatter bygningens eksteriør
3	Signalbolig, tidl. semafor-stasjon	Intakt	163952068	86604-3	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
4	Naust	Intakt	163952084	86604-4	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
5	Betjeningsbolig (tremanns-)	Intakt	163952033	86604-5	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
6	Uthus	Intakt	163952106	86604-6	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
7	Antennehus	Intakt		86604-7	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
8	Tidl. smie, nå røkeri	Intakt	163952092	86604-8	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
9	Tuft, tidl. naust	tuft		86604-9	Klasse 1, kml § 15.	Samme som i feltet over.
10	Tuft, tidl. oljebod	tuft		86604-10	Klasse 1, kml §15.	Samme som i feltet over.
11	2 landinger	Intakt			Klasse 1, kml § 15	Samme som i feltet over
	Det fredete området				Klasse 1, kml §19.	Fredningen omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner §19. Fredningsområdet omfatter den lille øygruppen Tristein som fyrstasjonen ligger på . Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart påført Riksantikvarens stempel, se forrige side.

Litt om fyrstasjonens historikk	Færder fyrstasjon som er et av de store kystfyrene, ligger på den midterste av de tre øyene Tristein (Lille Færder) utenfor Tjøme i Oslofjorden. Fyrstasjonen ble flyttet fra Store Færder til Lille Færder i 1857, hvor det ble satt opp et støpjernstårn. Tårnet ble støpt på Bærums verk, og lykten ble laget på Næs Jernverk. Bolighusene på Lille Færder ble tatt i bruk i 1867. Fyrstasjonen har stor kompleksitet med 8 bygninger og 2 landinger.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kml §15 (bygninger) og §19 (området). Fyrstasjonen ligger innenfor Færder Nasjonalpark. FOR-2013-08-23-1029. (Forskrift om vern av Færder nasjonalpark, Nøtterøy og Tjøme kommuner, Vestfold - fastsatt ved kongelig resolusjon 23.08.2013.) Forvaltningsplan for Færder nasjonalpark er under utarbeidelse.
Fra Riksantikvarens fredningsbegrunnelse	Færder fyrstasjon har stor miljøbetydning med sin markante beliggenhet og form i ytre Oslofjord. Færder fyrstasjon er således et identitetsskapende element. Færder fyrstasjon (Lille Færder) er en videreføring av fyrstasjonen på Store Færder og har også i denne sammenheng fyrhistorisk verdi. Fyrstasjonen har med landets tredje eldste og nest høyeste støpejernstårn også stor alders- og fyrhistorisk verdi. Anlegget har bygningshistorisk stor grad av autenticitet. De enkelte bygningene har gjennomgått noen forandringer, men plasseringen og form er i hovedtrekk bevart. Fyrstasjonen har fått sin form og plassering ut fra sin funksjon og er et viktig historiefortellende element som i tillegg har betydelig estetisk verdi. Færder fyrstasjon har nærings- og sosialhistorisk verdi også utover selve fyrdriften. Anlegget er et eksempel på et familiebetjent fyr, hvor opptil flere familier var bofaste samtidig.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Færder fyrstasjon på Lille Færder er et kystfyr. Fyrtårnet, et 43 m høyt støpejernstårn, er landets nest høyeste og tredje eldste. Bygningene ligger langs en buktende betongvei som leder fra semaforboligen i syd til landingen i nord. I midten ligger fyrtårnet, oksydrødt skaft med hvitt belte, omkranset av maskinhuset og det store 4-manns naustet med sine store arbeidsplattinger. Den store betjentboligen er en 1,5 etasjes saltaksbolig med full kjeller, innredet med 3 boenheter. De opprinnelige vinduene var i senempire stil og taket tekket med Altaskifer. Siden er vinduer byttet til to og trerams sidehengslete vinduer i funkis-stil. Bebyggelsen er harmonisk plassert, på begge sider av en langsgående sti i flukt med øyas topografi. Det er viktig at ingen av de eksisterende elementene fjernes. De to tidligere naust mot nord var med på å gjøre rekken av bygninger ennå lengre og mer variert. Fyrstasjonen har, med sin markante plassering, stor betydning for miljøet i fjorden.
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	Fredningsvedtaket innebærer at fyrtårnet er eksteriørfredet, mens de øvrige bygningene kun er eksteriørfredet. Som oftest innebærer fredningen på fyrstasjonene at bygningene også er interiørfredet med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling. Kystverket vil legge denne restriksjonen til grunn for sin forvaltning også av Færder fyrstasjon. Eventuelle endringer er ikke søknadspliktige, i og med at en slik interiørfredning ikke er tatt med i fredningsvedtaket, men det forutsettes en nær dialog med antikvarisk myndighet i planleggingsfasen. Færder fyrstasjon ligger i Færder nasjonalpark, og ny bruk og videre utvikling må skje i henhold til formålet med nasjonalparken. Forvaltningsmyndighet for nasjonalparken er nasjonalparkstyret, og Kystverket skal ivareta nødvendig kontakt med styret i forbindelse med forvaltningen av egen eiendom. Følgende bestemmelse i forskriften understrekes: Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging. En del av bygningsmassen er i tjenstlig bruk av Kystverket. Det foreligger er intensjon om en leieavtale med Færder fyrs venner. Stedet bør gi mulighet for at flere aktiviteter kan drives her samtidig.

Bygningspresentasjoner: 1. Fyrtårnet

Bygningens navn	Fyrtårn	 Foto: Kystverket 15.4.2013
Askeladden nr.	86604-1	
GAB nr.	163952041	
Byggnr. i fredn.vedtak	1	
Byggeår	1857	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn	
Fredningsomfang	Eksteriør og interiør	
Navigasjonsinstallasjon	1. orden linse	
Bygningsbeskrivelse	Støpejernstårn bygget i 1857, er landets nest høyeste. Parvis plaserte støpejernsvinduer i hver etasje, med 3 rektangulære liggende enkle glass i hvert, satt over hverandre og kronet med en segmentbue.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjellgrunn. 2. Fundament: Betong på fjell. 3. Grunnmur: Betongsokkel 4. Utvendige trapper og ramper: Betongtrapper med oksydrøde smijernsrekkverk. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Støpejernsplater laget på Bærums verk (1855). Platene er merket med innstøpte romertall. 7. Ytterdører: Platekledde ramtredører nede, jerndører med slåer ut til galleri. 8. Vinduer: Støpejernsvinduer, med 3 glass over hverandre. 9. Tak: Metallplatetak, innvendig himling av malt trepanel med perlestaff. 10: Taktekking: Metallplater. 11. Takrenner og nedløp: Renner langs platetak. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Malte trevegger kledd med perlestaff. 16. Etasjeskiller: Kraftig bjelkelag med bordgulv. 17. Innvendige trapper: Betong, tre og stål. (Nedefra og opp). 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ventilasjonsventiler i lyktehuset. 20. Galleri og balkong: Galleri rundt lyktehuset 21: Diverse	
Endringshistorikk	1899 ble Færder fyr vesentlig forbedret med en større lykt og et 1. ordens gruppeblinkapparat.	
Retningslinjer for videre utvikling	Det er verken nødvendig eller ønskelig med bygningsmessige endringer av fyrtårnet. Det skal normalt ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell. Eventuell tilgang for besøkende skal være regulert i en egen instruks, og skal bare skje i følge med ansvarlig person.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikehold skal utføres etter antikvariske prinsipper. Inngrep i teknisk utstyr som Kystverket finner det nødvendig å gjøre på grunn av fyrdriften er tillatt. Slike inngrep skal imidlertid drøftes med antikvariske myndigheter før de gjennomføres.	

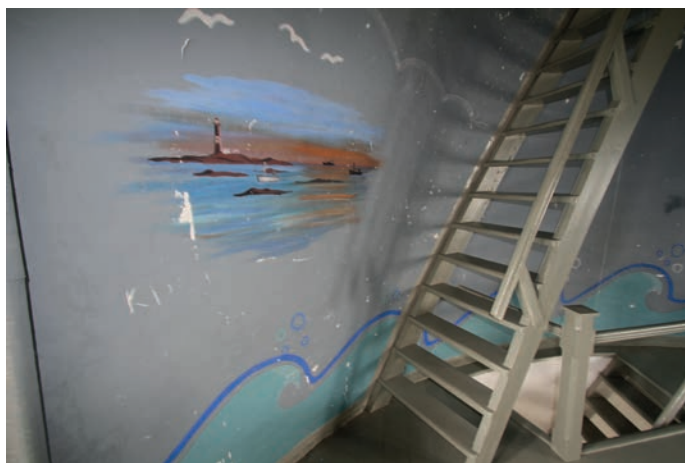
Kort over Færder fyr		Ark. 255-12	
Færder fyr		1:100	
Tårn og maskhus		1:50	
FYRVEJENET.		1:2	
		23	

Foto: Kystverket 15.4.2013

Bilde over: Fra 1. etasje i tårnet, med systerne.

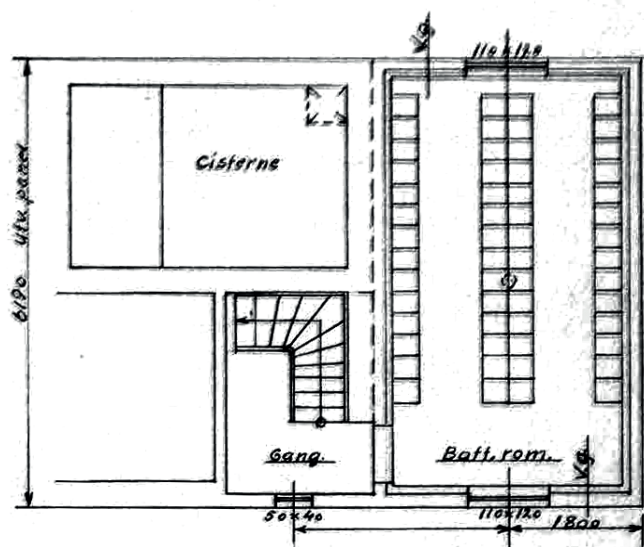
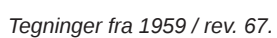
Alle foto: Kystverket 15.4.2013

Foto av ulike deler av fyrstårnet, som viser galleri med rekkverk, typiske støpejernsvinduer og linsen.

2. Maskinhuset

Bygningens navn	Maskinhus	 Foto: Kystverket 15.4.2013
Askeladden nr.	86604-2	
GAB nr.	163952076	
Byggnr. i fredn.vedtak	2	
Byggeår	Ukjent. Antagelig bygget i 1899 da fyret fikk kraftig luftsirene drevet med petroleumsmotor.	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Maskinhus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Maskinhuset har grunnmur i stein og betong. Noe av muren er malt hvit, mens resten er ubehandlet. Huset har reisverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med hvite eternittplater med underliggende trepanel. Taket er tekket med bølgeeternittplater. De fleste vinduene er skiftet til enfags vippevinduer med løse sprosser. Huset har to eldre tofagsvinduer, ett mot sør og ett mot øst. Alle vindusrammene er malt hvite.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong på fjell. 3. Grunnmur: Naturstein og betong 4. Utvendige trapper og ramper: Betong. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Reisverk med trepanel og eternittplater. 7. Ytterdører: Tofløyet panelt og isolert ramtredør, hvitmalt. 8. Vinduer: Ulike typer. Husmorvinduer, tofags sidehengslete funksvinduer og støpejernsvinduer med 4 glass og luftevindu. 9. Tak: Sperretak med taktro. . 10. Takteking: Bølgeplater av eternitt. 11. Takrenner og nedløp: Grå plastrenner mot øst og vest. Mor syd mangler. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Lite saltak over inngangspartiet. 15. Innervegger: 16. Etasjeskiller: Betong. 17. Innvendige trapper: Støpt betong. 18. Piper og ildsteder: En murt og pusset pipe i verksted. 19. Luker og ventilasjon: En del ventilasjonshatter og kanaler i ytterveggene. 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse: Ingen	
Endringshistorikk	Nåværende maskinhus forlenget i 1948. Vinduer er skiftet. Det har fra tid til annen foregått endringer av utstyr og innredning i forbindelse med overgang til ny teknologi.	
Retningslinjer for videre utvikling	Maskinhuset er en teknisk bygning knyttet til Kystverkets vedlikehold og drift av de navigasjonstekniske installasjonene. Derfor vil det ikke være grunnlag for endring av bruken av bygningen eller behov for rommessige eller funksjonsmessige endringer i overskuelig fremtid.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Hvis eller når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	

Over: Maskinhusets fasade mot syd. T.h.: Mot øst.

Over: Fasade mot vest med inngang.

Over: Fra maskinrommet. Under: Fasade mot vest.
Alle foto: Kystverket 15.4.2013

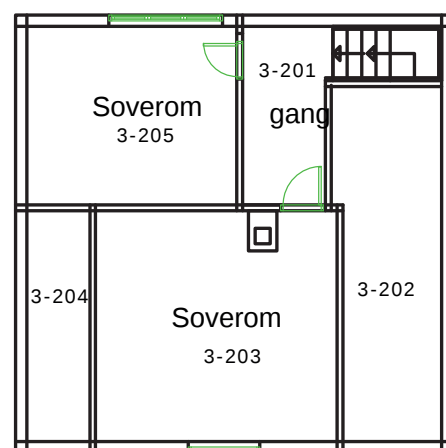
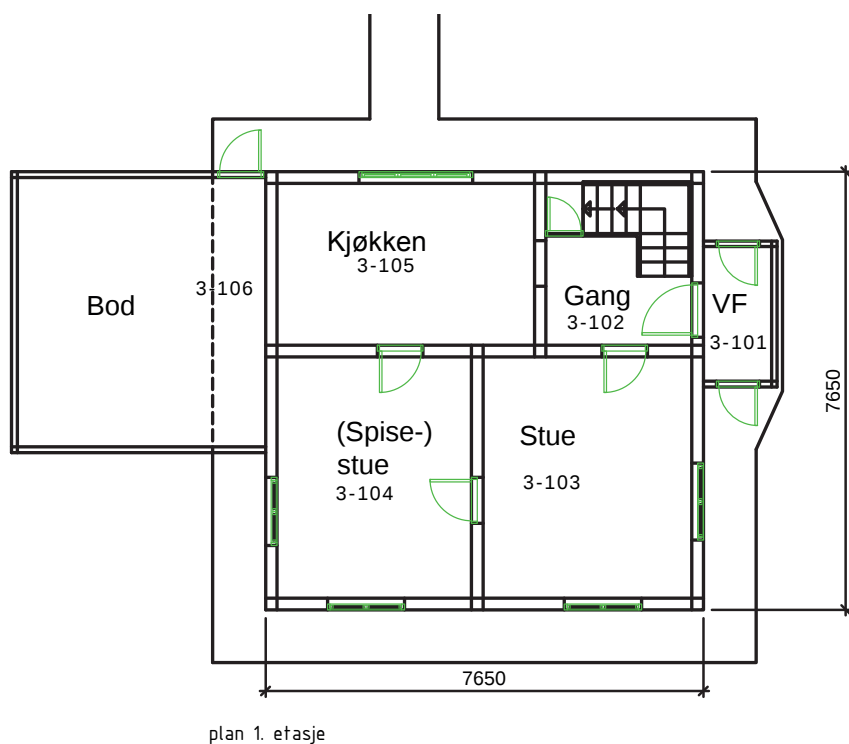
3. Signalboligen, tidligere semaforstasjon

Bygningens navn	Signalbolig, tidligere semaforstasjon	 foto: Kystverket 15.4.2013
Askeladden nr.	86604-3	
GAB nr.	16395206-8	
Byggnr. i fredn.vedtak	3	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Telegraf- og semaforstasjon	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Signalboligen, som tidligere også var semaforstasjon, har grunnmur i huggen stein og betong. Hele muren er hvitmalt. Huset har reisverks-konstruksjon og saltak. Veggene er kledd med hvite eternittplater med underliggende trepanel. Taket er tekket med bølgeeternitt. Vinduene er av noen forskjellige typer: ett- (3), to- (7) og trefags (1) sidehengslete vinduer med noen faste karmen. Alle vindusrammene er malt hvite. Pipen er støpt. Veranda hvorfra semaforflaggene ble heist, er revet pga råte. Semaforbygningen er den siste av sin funksjonstype som er igjen på landets fyrstasjoner.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: 3. Grunnmur: Naturstein og betong. 4. Utvendige trapper og ramper: Betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Reisverk med eternittkledning og underliggende trepanel. 7. Ytterdører: Labankdør, flere panelte og platekledd ramtredører. Hvitmalte. 8. Vinduer: ett- (3), to- (7) og trefags (1) sidehengslete trevinduer med noen faste karmen. Alle vindusrammene er malt hvite. 9. Tak: Saltak / sperretak. 10. Taktekking: Bølgeeternittplater 11. Takrenner og nedløp: Hvite/grp plastrenner og -nedløp. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Skråtek /pulttak over bod/utedo mot vest og inngangsparti, øst. 15. Innervegger: Reisverk med trekledning eller huntonittplater. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med golvbord. 17. Innvendige trapper: Lukkete tretrapper. 18. Piper og ildsteder: En murt pipe. 19. Luker og ventilasjon: Flere mindre ventilasjonshetter i ytterveggene. 20. Galleri og balkong: Tidligere semaforbalkong for signalering er fjernet pga råte. 21: Diverse: Intet.	
Endringshistorikk	Endring er størst utendørs siden verandra for signalering er fjernet. Vinduer endret. Innredning "modernisert", bl.a. kjøkken.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er egnet for ny bruk. Her bør det kunne legges til rette for overnatting og utleie.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Hvis eller når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig. Det kunne muligens være interessant å vurdere gjenoppsetting av verandaen med semaforkonstruksjonen.	

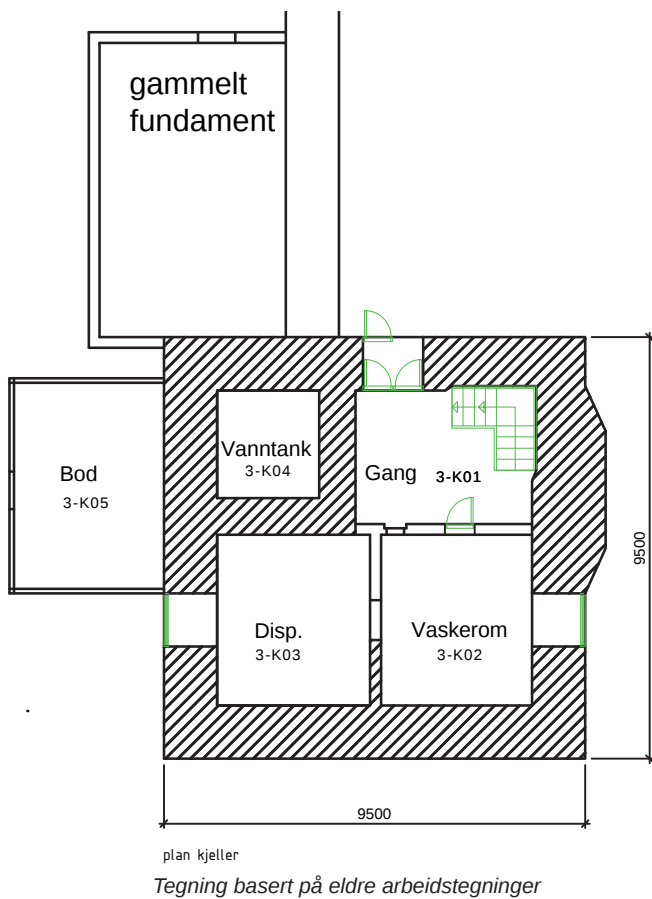

Luftfoto tatt fra vest. Dato ukjent.

Fra boken "Norges fyr".

Tegninger basert på eldre arbeidstegninger

Over: Signalboligens fasade mot øst.

Over: Fasade mot nord.

Over t.v.: Fasade mot vest. Over: Hjørne mot nord-vest.
Under t.v.: Hjørne Nord-vest. Under: Fasade mot syd.
Alle foto: Kystverket 15.4.2013.

Over: Do-luke i tilbygg mot vest. T.h.: Fin tretrapp mellom 1. og 2. etasje.
Under: Skade i tak i stue.
Alle foto: Kystverket 15.4.2013.

Over: Fra kjeller-rom 3-K03. Til h.: Kjøkkenet i 1. etg.
Under: Fra kjellerrom 3-K02. Under t.h.: Stue 3-103.

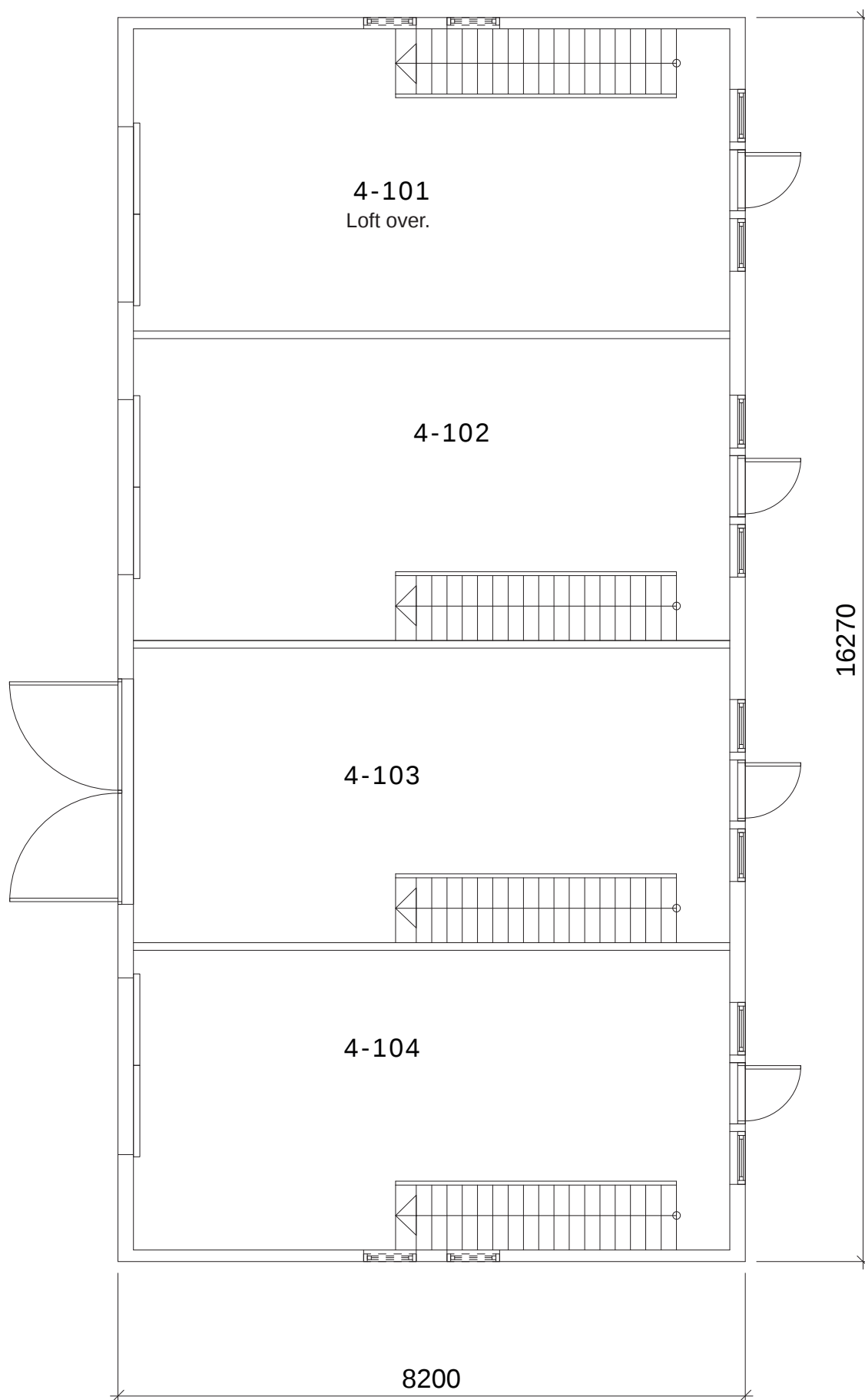
Over: Fra kjellerrom K-3-01. Under: Spisestue 3-104. Begge foto: Kystverket 15.4.2013.

4. Naustet

Bygningens navn	Naust	
Askeladden nr.	86604-4	
GAB nr.	163952084	
Byggnr. i fredn.vedtak	4	
Byggeår	Ukjent, antagelig etter 1920.	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Naustet har støpt grunnmur. Huset har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med rødmalte bølgeternittplater med underliggende trepanbel. Taket er teknet med bølgeeternitt. Det finnes gamle vinduer avblendet under bølgeplater av gjennomskinnelig glassfiber. Huset har 4 doble store dører mot øst og 4 enkle dører mot vest.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong på fjell. 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Reisverk med eternitt bølgeplater 7. Ytterdører: Panelte ramtredører, rødmalt. Doble porter mot øst. 8. Vinduer: Smårutete vinduer, ett- og tofags, skjult bak bølgeplater av glassfiber. 9. Tak: Sperretak. Taktro. 10: Taktekking: Bølgeplater av eternitt. 11. Takrenner og nedløp: Sorte plastbelagte stålrenner og nedløp. 12. Beslag: Vannbordsbeslag over vindskiene. 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Panelte reisverksvegger mellom de fire naustdelene. 16 Etasjeskiller: Bjelkelag av tre med golvbord. 17. Innvendige trapper: Åpne ubehandlete tretrapper. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen. 21: Diverse: Ingen.	
Endringshistorikk	Det som tydeligvis er endret siden bygningen ble bygget er at den er kledd utvendig med eternitt bølgeplater, under eternitten finnes bordkledning.	
Retningslinjer for videre utvikling	Naustet byr på store, gode og praktisk rom for såvel aktiviteter som lagerplass og verksteder. Uansett hvilke leietakere eller endret bruk fyrstasjonen får, vil naustet være viktig. Med faste leietaker og flere til å sørge for bedre og mer hyppig vedlikehold av de ulike bygningene, vil det kunne være interessant å åpne for noe av de gamle vinduene ved å fjerne glassfiberplatene som skjuler dem. Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

PLAN NAUST

Fra vest-siden av naustet. Eldre vinduer bak glassfiberplatene.

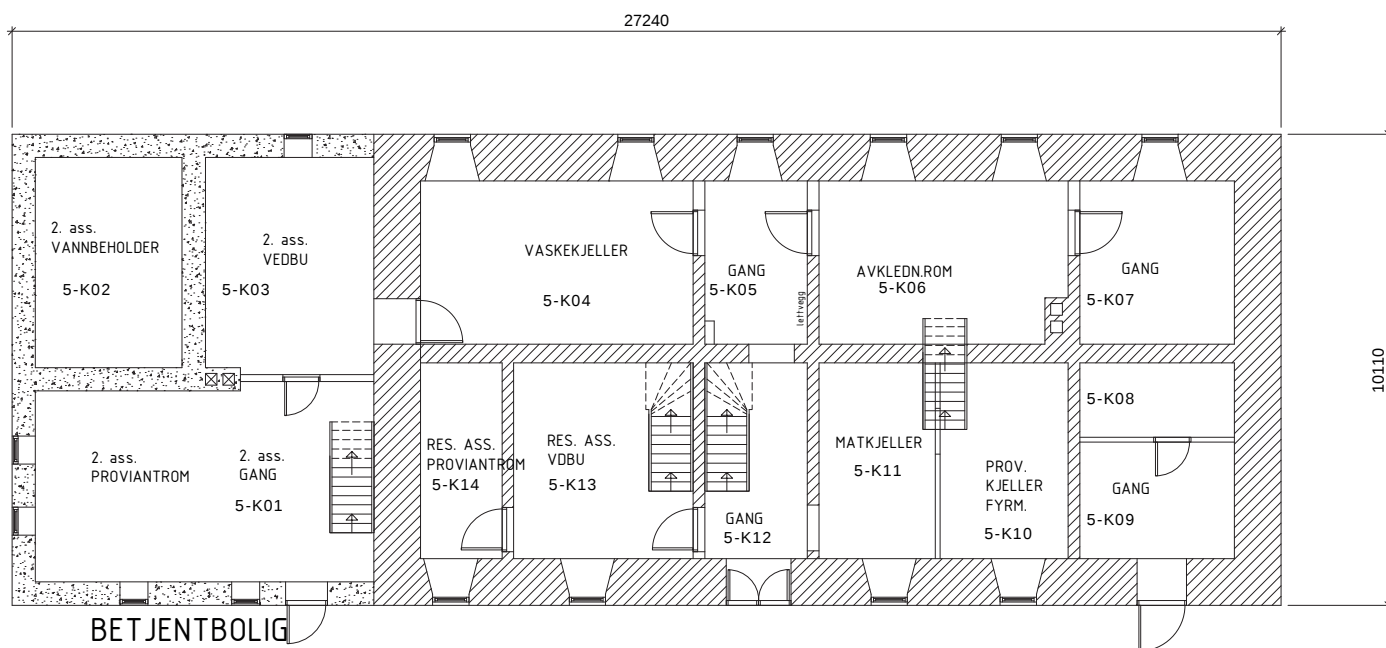

Naustets fasader: Øverst t.v.: Fasade mot nord. Ø.t.h.: Mot syd.
Over: Fasade mot øst med porter. Bilde t.v. viser plassen foran naustet,
og fasaden mot nord. Under: Foto tatt fra fyrtårnets galleri, viser taket på
naustet og området rundt.
Alle foto: Kystverket 14.4.2013.

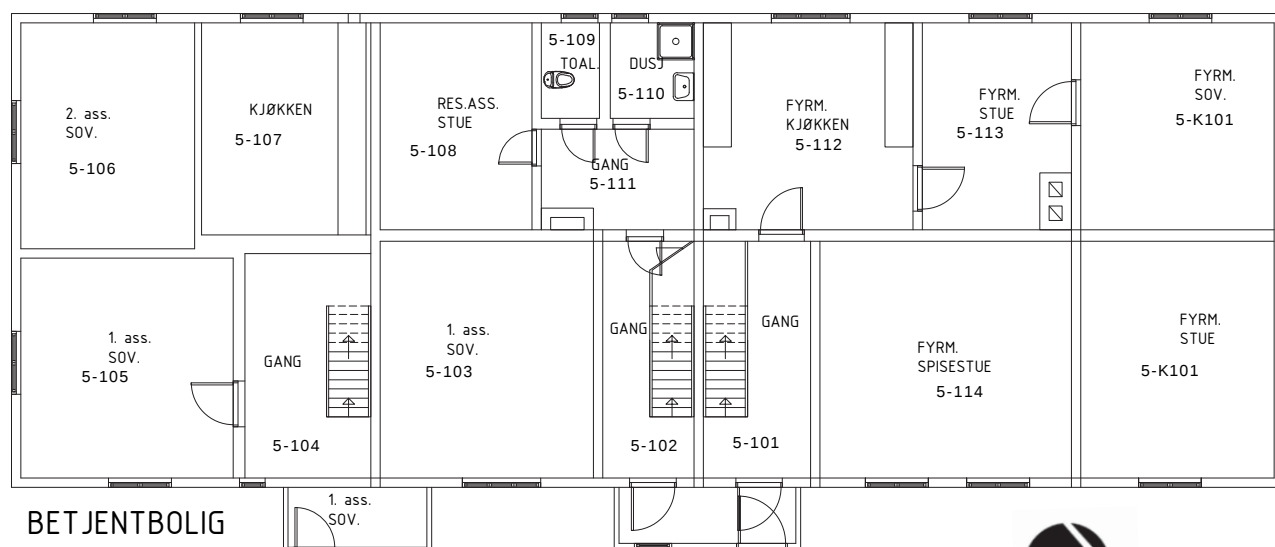

5. Betjeningsboligen (tremannsboligen)

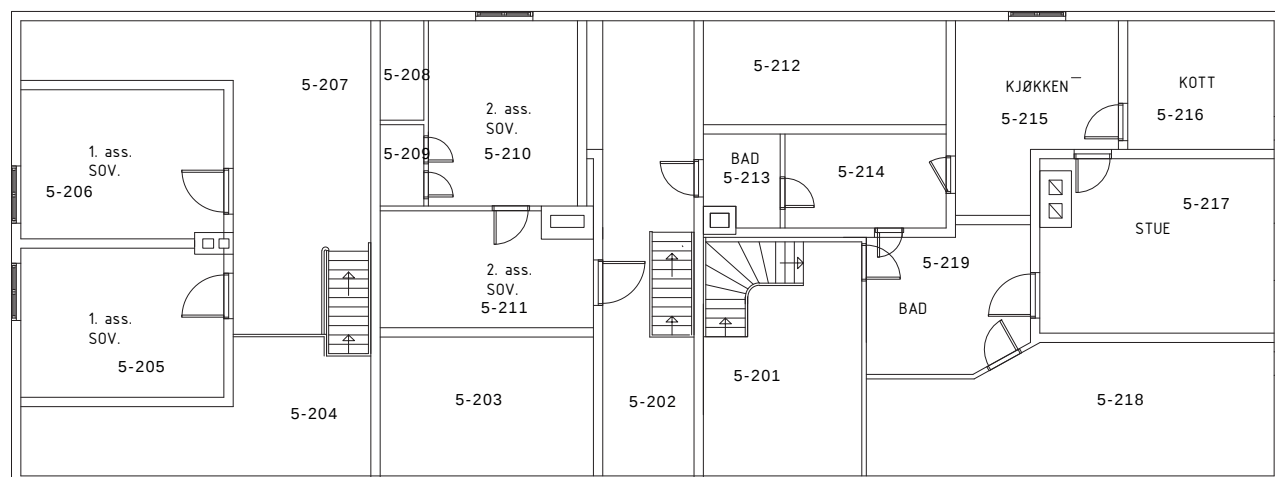
Bygningens navn	Betjeningsbolig (tremannsbolig).	 Foto Kystverket 15.4.2013.
Nummer i Askeladden	86604-5	
GAB nr.	163952033	
Byggnr. i fredn.vedtak	5	
Byggeår	1867	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Bolig	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Betjeningsboligen (tremannsboligen) har grunnmur i huggen stein og betong. Muren er hvitmalt. Huset er laftet og har saltak med to kvister mot vest. Mot øst har huset to tilbygg / vindfang. Veggene er kledd med hvite eternittplater og taket er tekket med lappskifer. Det er hovedsakelig tofags vinduer i hele huset, et trefags vindu midt på vestveggen og noen små vinduer på kjeller og loft. Alle vindusrammene er malt hvite.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong på fjell 3. Grunnmur: Huggen naturstein og betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpte betongtrapper og ramper. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Reisverk kledd med trepanel og eternittplater utvendig. 7. Ytterdører: Nyere isolerte panelte og platekledd finerte ramtredører. Hvitmalte. 8. Vinduer: To- og trefags sidehengslete vinduer med varevinduer. 9. Tak: Sperretak. 10: Taktekking: Lappskifer og mønepanner av rødmalt støpejern. 11. Takrenner og nedløp: Sinkrenner og nedløp. 12. Beslag: Sink beslag som vannbord over vindskier og skvettbeslag i renner. 13. Takvinduer og luker: Trevinduer i to kvister mot vest. 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Panelte eller huntonittkledd reisverksvegger. 16 Etasjeskiller: Trebjelkelag med golvbord. 17. Innvendige trapper: Åpne og lukkede gråmalte tretrapper. 18. Piper og ildsteder: 4 murte og pussete pipestokker. 19. Luker og ventilasjon: Mindre ventilhetter på yttervegger. 20. Galleri og balkong: Ingen 21: Diverse: Ingen.	
Endringshistorikk	Bygget i 1867. Ser ut til å ha blitt forlenget senere. Vinduer skiftet.	
Retningslinjer for videre utvikling	Den nordre leiligheten er i tjenstelig bruk av Kystverket. De 2 øvrige leilighetene kan være aktuelle for ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Hvis og når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	

BETJENTBOLIG
KJELLER

BETJENTBOLIG
1. ETG.

BETJENTBOLIG
2. ETG.

Tegninger basert på eldre arbeidstegninger.

Betjeningsboligens fasade mot øst.

Betjeningsboligens fasade mot vest.

Fasade mot syd.

Betjeningsboligens fasade mot nord med systerne.

2 foto av øst-fasaden. Alle foto Kystverket 15.4.2013.

Over og under: Rom i 2. etasje og i kjelleren 5-K04.

Fra gang i midterste leilighet.

Over og under: Rom i 1. etasje.

Over: Fra gang 5-104, leilighet mot syd. Til h.: Badet.
Under: Kjøkken 5-107.

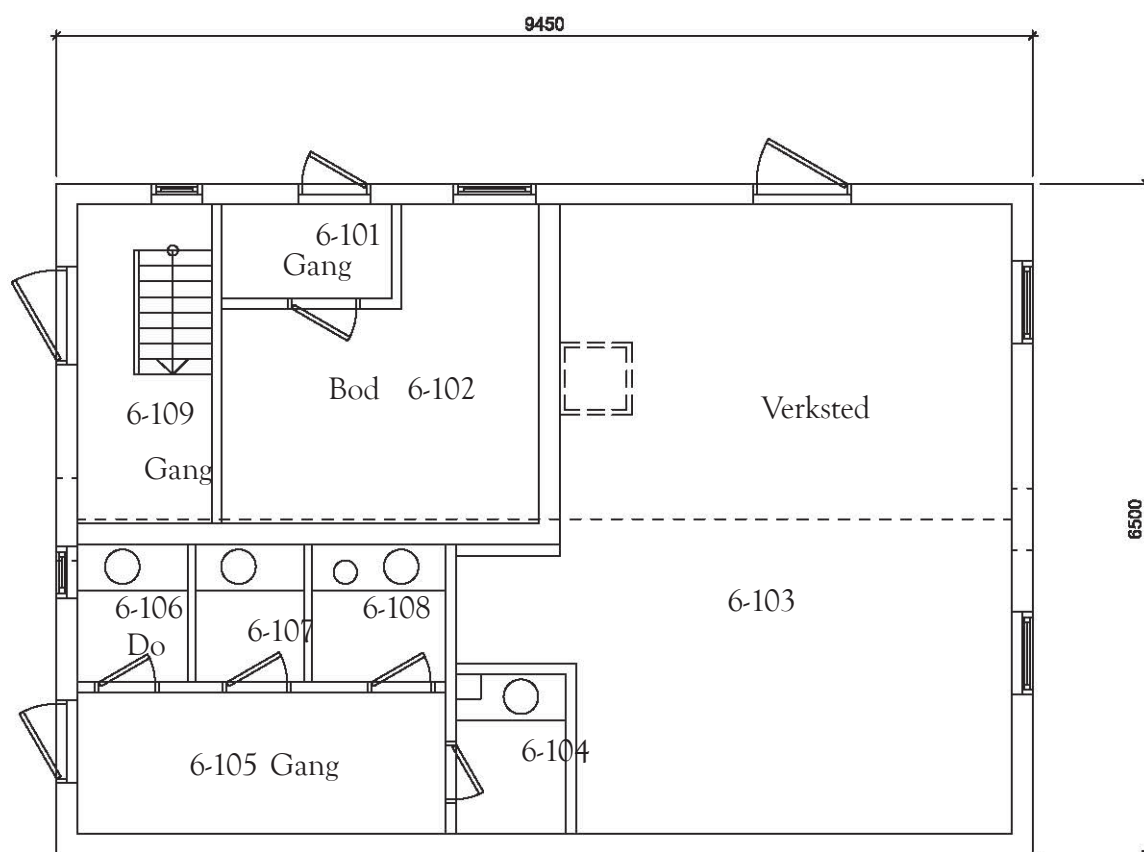

Alle foto: Kystverket 15.4.2013.

6. Uthuset

Bygningens navn	Uthus	
Askeladden nr.	86604-6	
GAB nr.	163952106	
Byggnr. i fredn.vedtak	6	
Byggeår	1867	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset har grunnmur i naturstein. Huset er laftet og har saltak. Veggene er kledd med eternittplater og taket er tekket med eternitt bølgeplater. Alle vindusrammene er malt hvite. Vinduene er ett- og torams, sidehengslet, med ulik antall glass (2 og 3 glass over hverandre i hver ramme.) Ett vindu har små ruter med 6 glass. Støpejern møne-panner er brukt både i mønet og som vannbord over vindskier.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell. 2. Fundament: Steinmur på fjell. 3. Grunnmur: Naturstein. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong. 5. Gulv på grunn: Trebjelkelag i 1. etasje. Kjeller: Gjødselkjeller. 6. Yttervegger: Laft med delvis innerkledning av perlestaffpanel. 7. Ytterdører: 3 labankdører, 1 panelt ramtredør. Alle hvitemalte. 8. Vinduer: Enkle trevinduer, sidehengslete. Ett- og tofags, med 2, 3 og 6 glass. 9. Tak: Sperrebukker med hanebjelke. Taktro av under og påbord. 10. Taktekking: Eternitt bølgeplater. 11. Takrenner og nedløp: Lys grå plastrenner og nedløp mot syd, mot nord mangler. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Laft og reisverk, delvis panelt. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med bordgulv. 17. Innvendige trapper: Åpne tretrapper. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Luke mot gjødselkjeller. 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse....	
Endringshistorikk	Uthuset fremstår som lite endret, bortsett fra taktekking og utvendig kledning i eternittplater. Opprinnelig taktekking var beverhalesten. Uthuset hadde i 1922 takrenner, sannsynligvis i støpejern.	
Retningslinjer for videre utvikling	Uthuset inneholder flere gode arbeidsrom, og bør kunne brukes til lager, verksted eller andre praktiske gjøremål. Med alternativ forvaltning og økt bruk kan det bli behov for en bedre kapasitet på sanitære installasjoner.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Uthuset er godt vedlikeholdt. Overflatene i eternitt står relativt bra. Hvis og når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	

Plan uthus

Tegning basert på
eldre arbeidstegning.

Uthuseta hjørne mot sydøst. Foto t.h.Luke til gjødselkjeller.

Uthuset: T.v. over: Fasade mot øst. Over: Fasade nord.
U.t.v.: Fasade mot vest. Under: Fra gang med doer.

Under: Verksted 6-103, foto t.h.: Fra loftsrommet.

Alle foto: Kystverket 15.4.2013.

7. Antennehuset

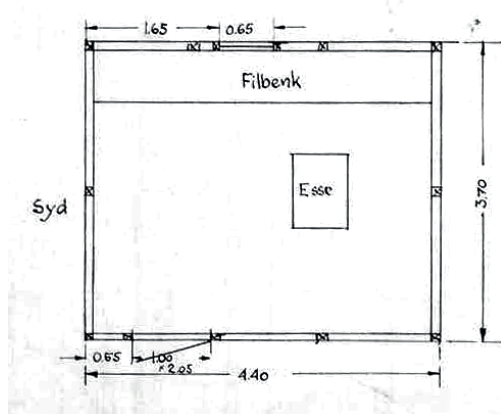
Bygningens navn	Antennehus	 Foto: Kystverket
Askeladden nr.	86604-7	
GAB nr.	-	
Byggnr. i fredn.vedtak	7	
Byggeår	Byggeår ukjent. Trolig bygget samtidig med etablering av radiofyr i 1923?	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Antennehus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Antennehuset har grunnmur i betong. Huset har bindingsverkskonstruksjon og pulttak. Veggene er kledd med rødmalt tømmermannskledning og taket er tekket med papp. Vindskier og vannbord og pannebord er hvitmalt.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell. 2. Fundament: Betong på fjell 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med bordkledning. 7. Ytterdører: Labankdør 8. Vinduer: Ingen 9. Tak: . Bjelkelag med bordtak. 10: Taktekking: Papp 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Pulttak. 15. Innervegger: Ingen 16 Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper: Nei 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen 21: Diverse...	
Endringshistorikk	Bygningen fremstår som ganske original og uendret.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bør beholdes som den står. Lite egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

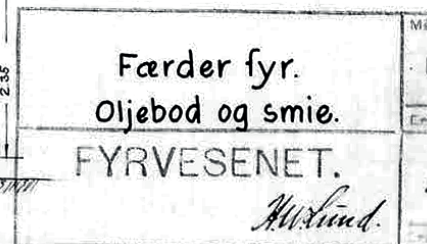
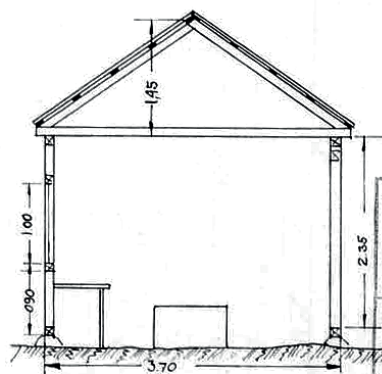
2 foto av fasader på antennehuset. Foto: Kystverket 15.4.2013.

8. Tidligere smie, nå røkeri

Bygningens navn	Røkeri	 Foto: Kystverket 15.4.2013
Askeladden nr.	86604-8	
GAB nr.	163952092	
Byggnr. i fredn.vedtak	8	
Byggeår	1867, da folk flyttet hit fra Store Færder.	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	smie	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Røkeriet har grunnmur i betong, bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene har rød malt stående tømmermannspanel og taket er tekket med skifer. Hvite vindskier og mønebord.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong på fjell. 3. Grunnmur: Støpt betong. 4. Utvendige trapper og ramper: Ingen 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med trekledning 7. Ytterdører: Labankdør 8. Vinduer: Innlistet glass, enkelt trevindu. 9. Tak: Sperretak med undertak av bord. 10: Taktekking: Lappskifer. 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper:Ingen 18. Piper og ildsteder: Esse / grue. 19. Luker og ventilasjon: Hull i sydveggen. 20. Galleri og balkong: Ingen 21: Diverse.	
Endringshistorikk	Lite endret på bygningen. Vindu byttet til ett enkelt glass.	
Retningslinjer for videre utvikling	Kan være aktuell for ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Taket er originalt. Hvis og når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk (vindu). Tiltaket vil være søknadspliktig.	

Smie

Eldre tegning.

Over: fasadehjørne mot sydøst.
Foto: Kystverket 15.4.2013.

Under: Utsnitt av taket.

9. Tuft, tidligere naust

Bygningens navn	Tuft, tidligere naust
Askeladden nr.	86604-9
Byggnr. i fredn.vedtak	9
Byggeår	Ukjent. (Da folk flyttet hit fra Store Færder?)
Opprinnelig funksjon	naust
Fredningsomfang	Fredningen gjelder eksteriør
Beskrivelse	Rester etter grunnmur.
Konstruksjon og materialbruk	Naturstein og betong.
Endringshistorikk	
Retningslinjer for videre utvikling	Interessant som historisk dokumentasjon.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Hvis og når det blir behov for større istandsetting eller oppsetting av ny bygning, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.

Foto: Kystverket 15.4.2013.

10. Tuft, tidligere oljebod

Bygningens navn	Tuft, tidligere oljebod
Askeladden nr.	86604-10
Byggnr. i fredn.vedtak	10
Byggeår	Ukjent. (Da folk flyttet hit fra Store Færder?)
Opprinnelig funksjon	oljebod
Fredningsomfang	Fredningen gjelder eksteriør
Beskrivelse	Rester etter grunnmur.
Konstruksjon og materialbruk	Naturstein og betong.
Endringshistorikk	
Retningslinjer for videre utvikling	Interessant som historisk dokumentasjon.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Hvis og når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk (vindu). Tiltaket vil være søknadspliktig.

Foto: Kystverket 15.4.2013.

11. 2 landinger

Bygningens navn	2 landinger
Byggnr. i fredn.vedtak	11
Byggeår	Ukjent
Opprinnelig funksjon	Landinger
Fredningsomfang	Fredningen gjelder eksteriør
Beskrivelse	Begge landingene er utført i plass-støpt betong med fortøyningsanordninger og rekkverk mm.
Konstruksjon og materialbruk	Betong, rekkverk av jern, noe treverk.
Endringshistorikk	Ukjent.
Retningslinjer for videre utvikling	Landingene er i bruk, så vedlikehold er viktig. Ingen planer om endringer.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Det kan åpnes for inngrep i landingene som Kystverket finner nødvendig å gjøre på grunn av fyrdriften. Slike inngrep skal imidlertid godkjennes av antikvarisk myndighet.

Landing 1. Alle foto: Kystverket 15.4.2013.

Over: Landing 1 og 2, nordøst på øya.

Ti. høyre: Landing 1, med utsikt mot landing 2.

Under: Betongdekket ved naustet, krana, og landing 2 nede ved vannet.

Det fredete området

Utsikt nordover fra færtårnets galleri. Foto: Kystverket 15.4.2013.

Omfanget av fredningen:

Fredningen etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagte kart datert den 19. juli 1996 og påført Riksantikvarens stempel.

Formålet med fredningen:

Formålet med fredningen av Færder fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk verdifullt anlegg. Fyrstasjonen skal sikres som et ledd i bevaringen av et utvalg av fyrstasjoner som til sammen skal vise hvordan et avgjørende element i kommunikasjonen langs kysten har utviklet seg.

Fredningen av området rundt bygningene forstås for å bevare anleggets virkning i landskapet gjennom å opprettholde anleggets karakter, slik det fremstår med vei, hage, gjerder, landinger og krigsminner (tyske stillinger).

Fredningsbestemmelser: Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Det gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av veier, oppsetting av gjerder, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep. Unntatt fra dette er teknisk utstyr/anlegg vedrørende fyrdriften, og eventuelle tilbakeføringer.

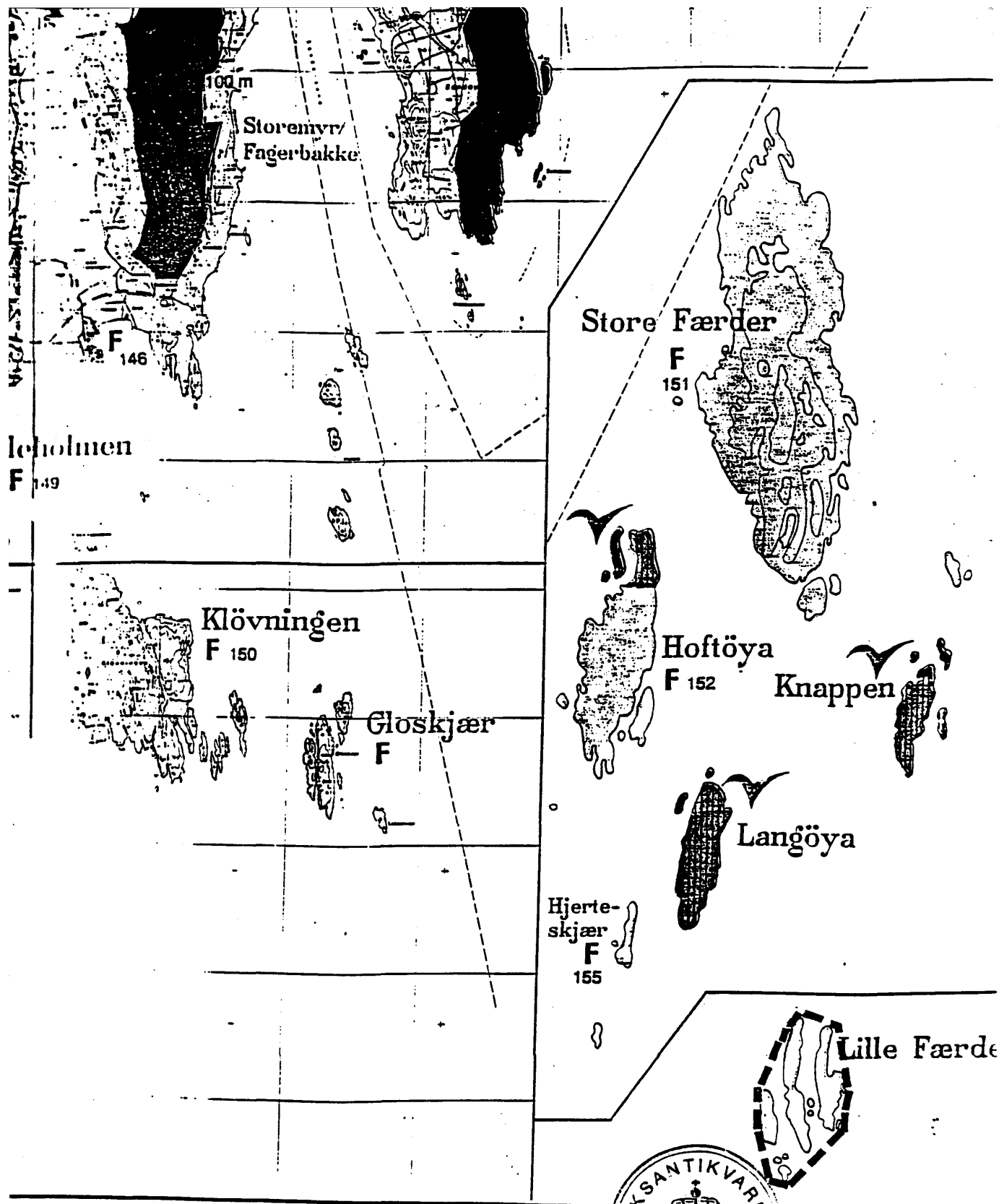
Skjøtsel av området:

Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting:

All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Kart over fredningsområdet ved Lille Færder fyrstasjon:

Færder fyrstasjon (Tristein)

FERDER FYRSTASJON - GNR. 31, BNR.1,
TJØME KOMMUNE

AVGRENSNING AV DET FORESLÅTTE FREDNINGSOMRÅDE

NB: Gårdsnr. på
kartet skal være 35.

Foto sydover fra tårnet.
Foto: Kystverket 15.4.2013.

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.

Senter for eiendom og kultur

28.06.2012

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Tvistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindenes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Bargøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalken		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

DERES REF.

DERES DATO

VÅR REF.

VÅR DATO

96/1854
Ark. B - 86

97/3178-5

16 JULI 1997

Likelydende brev til:

- Kystdirektoratet
- Kystverket 1. distrikt
- Tjøme kommune
- Vestfold fylkeskommune

FÆRDER FYRSTASJON, (LILLE FÆRDER, TRISTEIN) - GNR. 35, BNR. 1,
TJØME KOMMUNEVEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22,
freder Riksantikvaren Færder fyrstasjon, gnr. 35 bnr. 1, Tjøme kommune.**Omfanget av fredningen**Fredningen omfatter følgende bygninger og anlegg på Færder fyrstasjon med
hjemmel i kulturminneloven § 15:

1. Fyrtårn
2. Maskinhus
3. Signalbolig, tidligere semaforstasjon
4. Naust
5. Betjeningsbolig (tremannsbolig)
6. Uthus
7. Antennehus
8. Tidligere smie, nå røkeri
9. Tuft, tidligere naust
10. Tuft, tidligere oljebod
11. 2 landinger

Nummereringen refererer seg til vedlagte kart, vedlegg 1. Fredningen omfatter fyr-
tårnets eksteriør og interiør, samt de øvrige bygningenes eksteriør.Fredningen etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagte kart datert 19. juli
1996 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 2.

Dok.navn: H:\FYR\VESTFOLD\FAERDER\VEDTAK.DOC

POSTADRESSE:
Postboks 8196 Dep.
0034 OsloBESØKSADRESSE:
Dronningens gt. 13
0152 OsloTELEFON:
22 94 04 00TELEFAX:
22 94 04 04

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Færder fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk verdifullt anlegg. Fyrstasjonen skal sikres som et ledd i bevaringen av et utvalg av fyrstasjoner som tilsammen skal vise hvordan et avgjørende element i kommunikasjonen langs kysten har utviklet seg.

Fredningen av bygningene og øvrige anleggselementer skal sikre anleggets hovedstruktur, terrengtilpassing, volum, materialbruk, overflater og detaljering, samt teknisk utstyr knyttet til fyrdriften.

Formålet er videre å bevare romstruktur, bygningsdeler og detaljer i interiøret som inngår i fredningen.

Fredningen av området rundt bygningene foreslås for å bevare anleggets virkning i landskapet gjennom å opprettholde anleggets karakter, slik det framstår med vei, hage, gjerder, landinger og krigsminner (tyske stillinger).

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i kulturminneloven § 15, tredje ledd og § 19, annet ledd. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen.

1. Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.
2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør.
3. Det er ikke tillatt å bygge om fyrtårnets interiør.
4. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold på bygningenes eksteriør og de deler av interiøret som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr/anlegg vedrørende fyrdriften, jfr. punkt 7 og 8, og eventuelle tilbakeføringer, jfr. punkt 9.
5. Utskifting av anleggselementer eller materialer eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i de deler av uteanlegget som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr/anlegg vedrørende fyrdriften, jfr. punkt 7 og 8, og eventuelle tilbakeføringer, jfr. punkt 9.
6. Vedlikehold og istandsetting skal skje med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset anleggets egenart og på en måte som ikke reduserer de kulturhistoriske verdiene.

7. Inngrep i teknisk utstyr som Kystverket finner det nødvendig å gjøre på grunn av fyrdriften er tillatt. Slike inngrep skal imidlertid drøftes med antikvariske myndigheter før de gjennomføres.
8. Det kan åpnes for inngrep i landingene som Kystverket finner nødvendig å gjøre på grunn av fyrdriften. Slike inngrep skal imidlertid godkjennes av antikvariske myndigheter før de gjennomføres.
9. Tilbakeføringer der det er foretatt endringer i senere tid, kan gjennomføres dersom det kan gjøres på grunnlag av sikker dokumentasjon og etter godkjenning av antikvarisk myndighet.
10. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre området karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av veier, oppsetting av gjerder, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep. Unntatt fra dette er teknisk utstyr/anlegg vedrørende fyrdriften, jfr. punkt 7 og 8, og eventuelle tilbakeføringer, jfr. punkt 9.

Skjøtselsplan med hjemmel i kulturminneloven § 21

Forvaltningsmyndighet eller den som forvaltningsmyndighet bestemmer kan i samarbeid med bruker/eier utarbeide skjøtselsplan for fyrstasjonens område.

Skjøtselsplanen skal inneholde retningslinjer for pleie og vedlikehold av området rundt bygningene på fyrstasjonen. Ved skjøtsel skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete hus og anlegg, vises det til kulturminneloven §§ 15a - 19 og 21, samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992, er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg tillagt den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlig tilfelle gi dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep, eller dersom det dreier seg om mindre endringer. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Søknad om tillatelse skal sendes fylkes-

kommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som ansees som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljene som kledning, takteking, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk, og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg.

Bakgrunn for fredningssaken

Med den store betydning sjøveis kommunikasjon til alle tider har hatt i Norge ble det tidlig en viktig oppgave å etablere navigasjonstekniske hjelpemidler langs kysten. De bemannede fyrene er hovedelementene i en landsdekkende struktur som også omfatter lykter, tåkeklokker, varder, båker og staker.

Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I de senere år har de fleste fyrstasjoner blitt automatisert og avfolket. Dette kan på sikt være en trussel mot fyrene som kulturminner. I den sammenheng har Riksantikvaren funnet det nødvendig å utarbeide en nasjonal verneplan for fyrstasjoner. Formålet med verneplanen, som er utarbeidet i nært samarbeid med Kystdirektoratet, er å sikre et representativt utvalg av fyrstasjoner som best mulig kan reflektere fyrhistorien. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling av fyrstasjonene. Fredning av Færder fyr er et ledd i denne planen.

Eiendoms- og reguleringsmessige forhold

Staten ved Kystdirektoratet står som eier av Færder fyrstasjon.

Færder fyrstasjon ligger i et uregulert område, men i kommuneplanens arealdel, for perioden 1996-2000 er området foreslått til «vern etter lov om naturvern.».

Færder fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Færder fyrstasjon (Tristein) som er et av de store kystfyrene, ligger på øya Lille Færder utenfor Tjøme i Oslofjorden. Fyrstasjonen ble flyttet fra Store Færder til Lille Færder i 1857, hvor det ble satt opp et støpjernstårn. Tårnet ble støpt på

Bærums verk, og lykten ble laget på Næs Jernverk. Bolighusene ble først oppført i 1868. Fyrstasjonen har stor kompleksitet med 8 bygninger og 2 landinger.

Støpjernstårnet står på et fundament i murt stein. Fyrtårnet er 43 meter høyt og er landets høyeste fyrtårn og det 3. eldste støpejernstårnet. Tårnet er malt rødt med hvitt belte. Vertikalt oppover tårnveggen er det plassert 8 vinduer med støpjernsrammer. Inngangsdøren er en dobbel jerndør. Tårnet er omkranset av 2 gallerier i jern, med den øverste rundt lyktehuset og den andre en etasje nedenfor. Innvendig står trykktankene til diafonanlegget på fundamentdekket. Dekket i de øvrige etasjeskillene er trebjelker med plank som er malt grå. I etasjen over trykktankene var «skolestua». Tårnet er innvendig kledd med tegl helt opp til diafonstasjonen.

Maskinhuset har grunnmur i stein og i betong. Noe av muren er malt hvit, mens resten er ubehandlet. Huset har reisverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med hvite eternittplater med underliggende trepanel. Taket er tekket med bølgeeternitt. De fleste vinduene er skiftet til enfags- vippevinduer med løse sprosser. Huset har et eldre tofagsvindu mot syd. Alle vindusrammene er malt hvite.

Signalboligen, som tidligere også var semaforstasjon, har grunnmur i huggen stein og betong. Hele muren er hvitmalt. Huset har reisverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med hvite eternittplater med underliggende trepanel. Taket er tekket med bølgeeternitt. Vinduene er av noe forskjellige typer; 3 fags - og 1 fags vinduer. Alle vindusrammene er malt hvite. Pipen er støpt. Verandaen hvorfra semaforflaggene ble heist, er revet på grunn av råte. Semaforstasjonsbygningen er den siste av sin funksjonstype som står igjen på landets fyrstasjoner.

Naustet har støpt grunnmur. Huset har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med grå bølgeeternitt med underliggende trepanel. Taket er tekket med bølgeeternitt. Det finnes gamle vinduer avblendet under bølgeeternitten. Huset har 4 store, doble dører mot øst og 4 enkle dører mot vest. Bygningen er rødmalt.

Betjeningsboligen (tremannsboligen) har grunnmur i huggen stein og betong. Muren er hvitmalt. Huset er laftet og har saltak med to kvister mot vest. Mot øst har huset to små tilbygg/vindfang. Veggene er kledd med hvite eternittplater og taket er tekket med lappskiifer. Det er hovedsakelig tofags vinduer på hele huset, et trefagsvindu midt på vestveggen og noen små vinduer på kjeller og loft. Alle vindusrammene er malt hvite.

Uthuset har grunnmur i stein. Huset er laftet og har saltak. Veggene er kledd med hvite eternittplater og taket er tekket med bølgeeternitt. Alle vindusrammene er malt hvite, men er av ulike størrelse og type.

Antennehuset har grunnmur i betong. Huset har bindingsverkskonstruksjon og pulttak. Veggene er kledd med stående, rødmalt panel og taket er tekket med papp.

Huset som nå er røkeri (tidligere smie), har grunnmur i betong. Huset har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene har stående rødmalt panel og taket er tekket med lappskiifer.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygninger, tufter, landinger og meteorologisk måleutstyr; vei, hvitmalte tregjerder, rødmalte jernrørsgelender, hage og tyske stillinger.

Av fyrtekniske installasjoner finnes bl.a. et linseapparat av 1. orden og et diafonanlegg som er intakt.

Registreringsmateriale og fotodokumentasjon som er benyttet i forbindelse med utarbeidelsen av fredningsforslaget, oppbevares hos Riksantikvaren.

Dagens situasjon

Færder fyr er en bemannet fyrstasjon, der betjeningen også utfører meteorologiske observasjoner.

Riksantikvarens vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

Fyrstasjonene er blant landets mest markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart og kystkultur, og arkitektonisk ved deres særegne plassering, form og materialbruk som resultat av den funksjon de har hatt.

Færder fyrstasjon har stor miljøbetydning med sin markante beliggenhet og form i ytre Oslofjord. Færder fyrstasjon er således et identitetsskapende element.

Færder fyrstasjon (Lille Færder) er en videreføring av fyrstasjonen på Store Færder og har også i denne sammenheng fyrhistorisk verdi.

Fyrstasjonen har med landets tredje eldste og nest høyeste støpjernstårn også stor alders- og fyrhistorisk verdi. Anlegget har bygningshistorisk stor grad av autenticitet. De enkelte bygningene har gjennomgått noen forandringer, men plasseringen og form er i hovedtrekk bevart. Fyrstasjonen har fått sin form og plassering ut fra sin funksjon og er et viktig historiefortellende element som i tillegg har betydelig estetisk verdi.

Færder fyrstasjon har nærings- og sosialhistorisk verdi også utover selve fyrdriften. Anlegget er et eksempel på et familiebetjent fyr, med opptil flere familier bofast samtidig.

Riksantikvaren anser at fyrstasjonen er et kulturminne av nasjonal verdi. Sammen med andre viktige eksempler på norske fyrstasjoner, fremstår dette anlegget som et representativt kulturminne i norsk samferdselshistorie. Dette anlegget er med på å vise bredden, variasjonen og kvaliteten i norske fyrstasjoner.

Riksantikvaren ser derfor anleggets verdi som kulturminne ikke bare isolert, men også i sammenheng med fyrvesenets kulturminner for øvrig som søkes bevart. Utvelgelsen av denne stasjonen for fredning er derfor et resultat av en kulturminne-faglig vurdering av samtlige fyrstasjoner i Norge.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til lov om kulturminner § 19, vedlegg 2, fordi det er viktig å bevare virkningen av fyrstasjonen i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av frednings sak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 1. distrikt, Tjøme kommune og Vestfold fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Tønsbergs Blad og Østlands-Posten AS. Det er ikke kommet inn noen kommentarer til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 2. oktober 1996. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Tjøme kommune og Vestfold fylkeskommune samt kunngjort i Tønsberg Blad, Østlands-Posten AS og Norsk lysingsblad. Det er kommet inn to (2) uttalelser til forslaget:

Kystverket 1. distrikt slutter seg i grove trekk til fredningsforslaget, men vil når det gjelder hovedlandingen ta et lite forbehold. Grunnen er at betongkonstruksjonen etter hvert har fått betydelige skader og av den grunn snart må gjennomgå en utbedring/ombygging. Videre er ikke den nordlige brygga tilstrekkelig funksjonell for bl.a. losbåten som har post- og personellføring til fyrstasjonen og som Kystverket derfor har planer om å utvide nordover. Kystverket ønsker å få endret teksten i fredningsforslaget for å åpne for nevnte tiltak. Kystverket er inneforstått med at utbedrings-/utvidelsestiltak på forhånd må forelegges og godkjennes av Vestfold fylkeskommune.

Kystverket gjør oppmerksom på i sin uttalelse at støpejernstårnet er landets høyeste og at det innvendig er kledd med tegl helt opp til diafonetasjen. Videre er naust, smia og antennehuset nå rødmalt.

Fortidsminneforeningen i Vestfold er meget positive til fredningen av Færder fyrstasjon.

Riksantikvarens bemerkninger til høringsuttalelsene:

Riksantikvaren har stor forståelse for Kystverkets behov vedrørende utbedring av landingsforholdene på fyrstasjonen. Fredningsbestemmelsene har fått et nytt punkt 8 som har følgende ordlyd: *Inngrep i landingene som Kystverket finner nødvendig å gjøre på grunn av fyrdriften er tiltatt. Slike inngrep skal godkjennes av antikvariske myndigheter før de gjennomføres.*

Riksantikvaren har endret teksten i fredningsvedtaket angående støpejernstårnets høyde, de endrede husfargene og vedrørende inngrep i landingene slik at de er i samsvar med Kystverkets uttalelser.

Fredningsforslaget av 2. oktober 1996 ble i brev av 19. desember 1996 oversendt Tjøme kommune for behandling i kommunestyret. Fredningsforslaget ble vedtatt i kommunestyret 5. mars 1997.

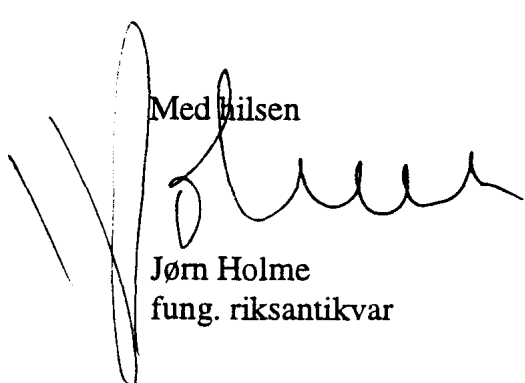
Kystdirektoratet har gitt beskjed om at matrikelnr. skal være gnr. 35 bnr. 1 og ikke gnr. 31 bnr. 1 som Riksantikvaren har brukt til nå.

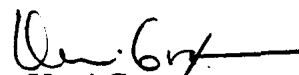
Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet men sendes til Riksantikvaren. Klagefrist er 3 uker etter mottakelsen av dette brevet.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Med hilsen

Jørn Holme
fung. riksantikvar

Unni Grønn

Vedlegg: - Situasjonsplan over fyrstasjonen
- Kart over fredningsområdet

Gjenpart: - Miljøverndepartementet
- Vestfold fylkeskommune

- Fylkesmannen i Vestfold
- Forbundet KYSTEN
- Fortidsminneforeningen i Vestfold
- Norsk Sjøfartsmuseum

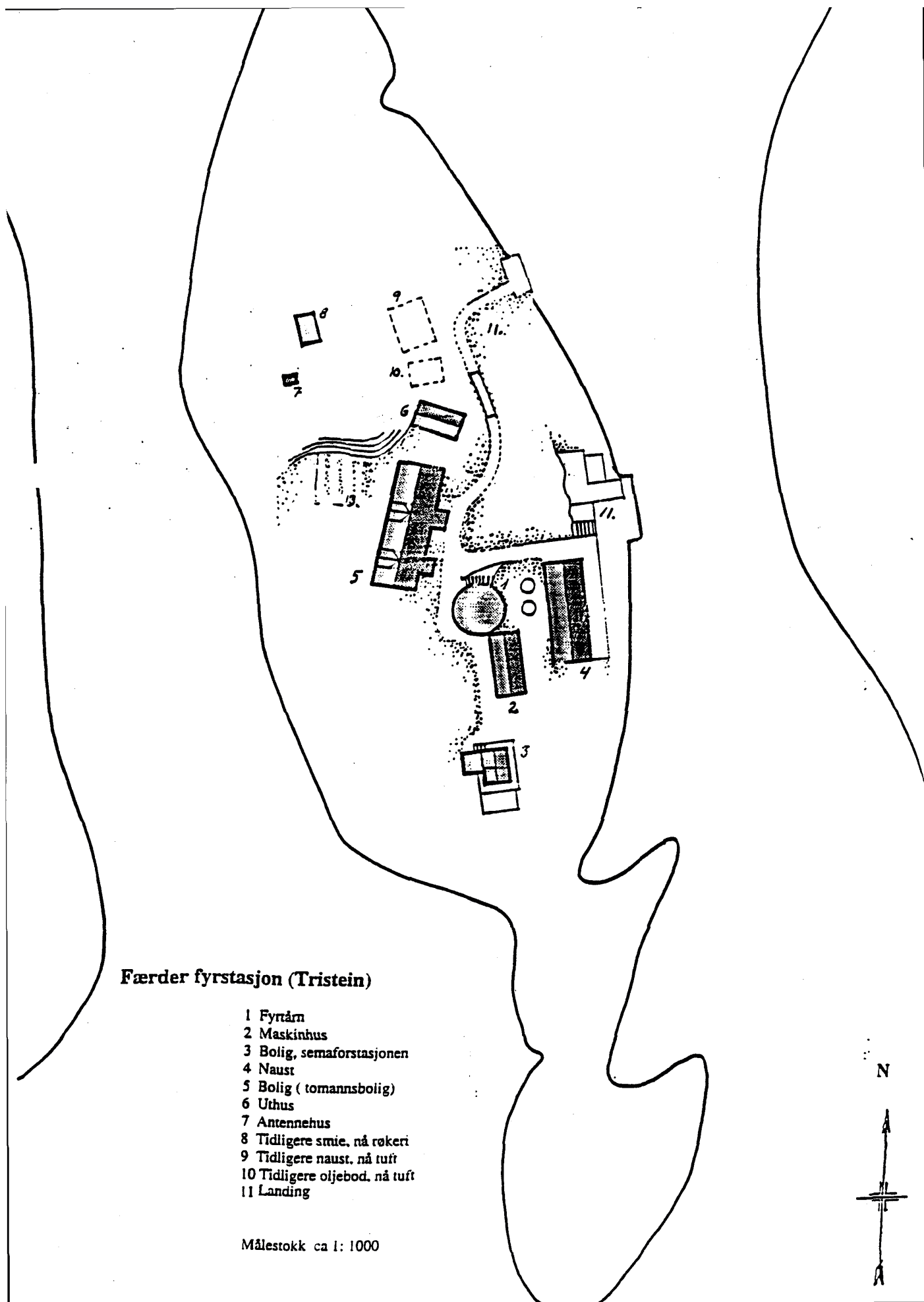
Likelydende brev til:

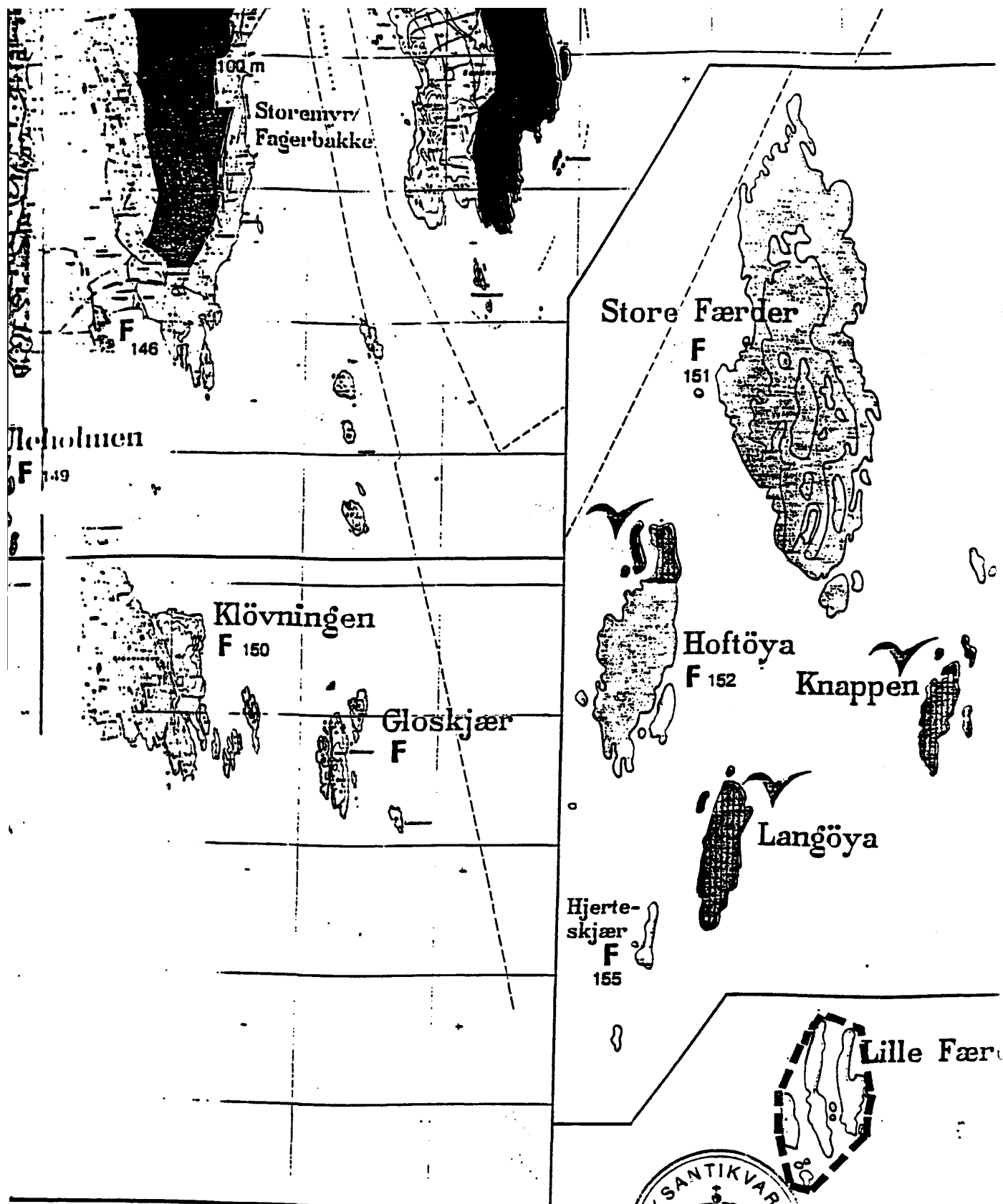
Kystdirektoratet
P.b. 8158 Dep. 0033 Oslo

Kystverket 1. distrikt
Langbryggen 13
4800 Arendal

Tjøme kommune
Tjøme Rådhus
3145 Tjøme

Vestfold fylkeskommune
Sven Foynsg. 9
3110 Tønsberg

Færder fyrstasjon (Tristein)

FÆRDER FYRSTASJON - GNR. 31, BNR.1,
TJØME KOMMUNE

AVGRENSNING AV DET FORESLÅTTE FREDNINGSOMRÅDE

9. juli 1996, RIKSANTIKVAREN

Kart i målestokk ca 1:20 000

NB: Gårdsnr. på
kartet skal være 35.

Færder fyrstasjon

Navnet Færder kommer antakelig fra *fjard* i betydningen «antall fire», og er sannsynligvis navnet på de nordlige øyene Store Færder, Hoftøya, Langeskjær og Knappen.

BELIGGENHET:

Lille Færder (Tristeinene),
ytre Oslofjord, ca. 11 km fra
Hvasser, 59 01,6 10 31,7.
G.nr. 35, b.nr. 1 i Tjøme
kommune

OPPRETTET:

1696 på Store Færder. I 1857
flyttet til Lille Færder.

FYRBYGNING:

Rødt jerntårn med hvitt belte
43,0 m

LYSKARAKTER:

3 lynbl. hv. 30. sek.

LYSSTYRKE:

3 570 000 cd (1. orden)

LYSETS HØYDE:

47 m over høyvann

LYSVIDDE:

19 n mil

TÅKESIGNAL:

1858 klokke, 1869 dampfløyte,
1933 sirene, 1936 diafon

RADIOFYR:

1923, 1950 rekkevidde 70 n mil

RACON:

1980

Ved kongebrev datert 12. desember 1696 fikk borger Jacob Wølner i Drammen bevilling til på egen bekostning å opprette og holde vedlike et fyr på øya Store Færder i Oslofjorden. Som vederlag ble han tildelt rett til å oppkreve en avgift på 2 skilling pr. lest av norske og danske skip. I 1717 ble bevilningen utvidet til også å gjelde utenlandske fartøyer. Avgiften ble oppkrevd ved tollstedene i Oslofjorden.

Anlegget av det første fyret krevde ikke så stor innsats når det gjaldt bygninger. Et lite hus til fyroppasseren og et skur til kull og ved. Selve «fyret» kunne forarbeides i Drammen. Det var en sylindrisk kurv laget av jernbånd. Den stod på selve berget. Eieren måtte i første omgang skaffe kull og ansette fyroppasser. Senere ble driften av fyret forpaktet bort mot en bestemt sum.

Fyrkurven eller fyrgryta, som den også ble kalt, stod på fjellet ca. 35 m over havet. Kullene måtte

Færder fyr sett fra nord. Foto 1980.

bæres på ryggen opp en nesten ufremkommelig sti. Det må ha vært et umenneskelig slit, og rimeligvis har man spart på brenset, skal man dømme etter klager på dårlig lys.

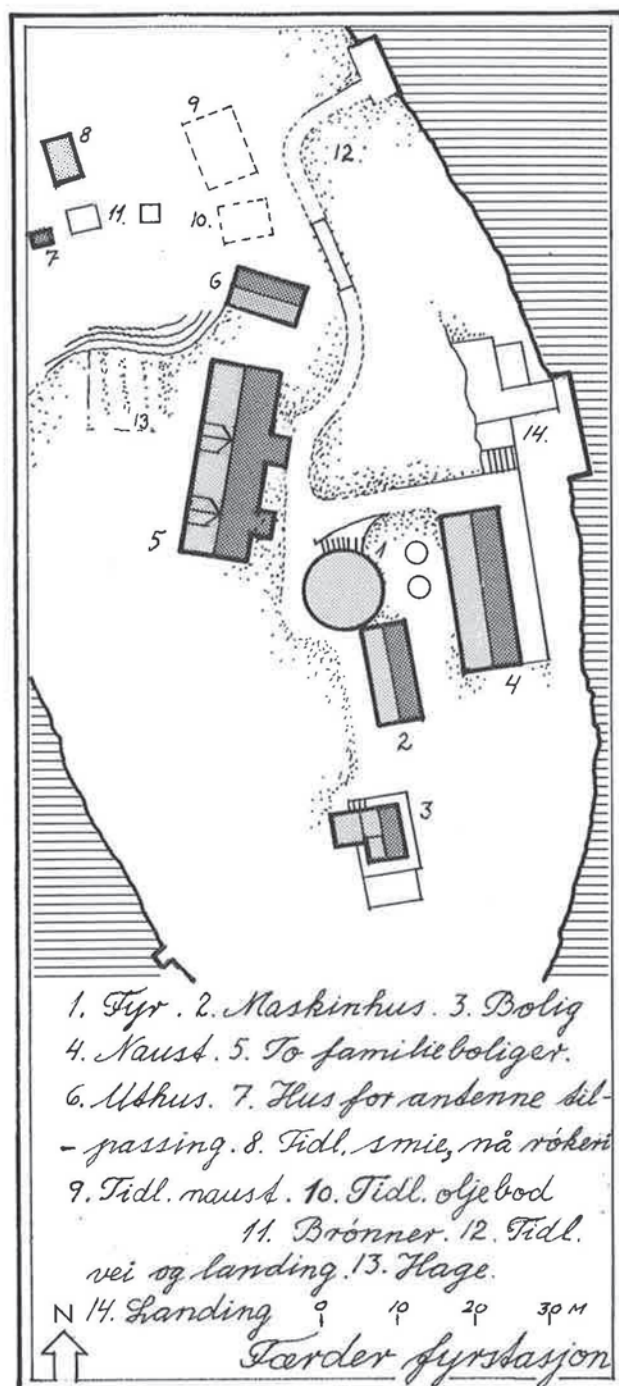
I 1796 var kaptein Paul Løvenørn blitt leder av losvesenet i Danmark og Norge, og fikk derfor også nærmere befatning med fyrvesenet, som ellers hørte under General-tollkammeret i København. I et brev datert 15.3. 1797 skriver Løvenørn: «Jeg kan ikke aflade gjentagende at forestille det Høie Colleigium den sande Nytte, som jeg er overbevist om det ville være for Søfarten, om der kunde blive bygget et lide Taarn paa Færder, hvorvidt Fyret stod bedre og friere og tillige var et i tilfælde sikkert Dag-kjende.» Han fremholder videre at når sjøfarende ser i sitt kart at der er et fyr på Færder, så venter de om dagen «at se et Taarn der». Henvendelser ble rettet til eiere av fyrprivilegiet og til forpakter kjøpmann Wiel om å bygge et tårn, men ingen ville påta seg utgiftene. Det ble da besluttet at det offentlige skulle innløse privilegiet når Wiels forpaktningstid utløp i 1798. Fyret ble overtatt av det offentlige 1. januar 1799.

Bygging av fyrtårnet ble overlatt til byggmester Koch. Det ble en del forandringer under byggeperioden, bl.a. ble fyrblusset innebygd i en stor lykt. Det ble tent den 2. mai 1802.

Fyringen var mangelfull og det var mange klager. Fyroppasser Monsen var ikke av de mest pålitelige, het det. Løvenørn foreslo at det skulle ansettes en inspektør som burde bo på Færder og, het

På vei til Hvasser etter utført oppdrag: radiotekniker Arvid Gjetmundsen (t.v.) og fyrmester Marcussen. 1953.
Foto: Alfred Nilsen.

Tegning etter situasjonsplan fra 1975, elektroavd., arkiv Kystdirektoratet, rev. 1980.

det, «han bør være et Menneske af Kultur». Koch søkte og ble ansatt med en lønn på 400 rdl. og løfte om et tillegg på 100 når Monsen falt fra.

Koch mente at det kunne bli litt langsiktig «da Ola Monsen bærer sin Rus saa standhaftig at han ikke engang er syg Dagen efter, og Vanen har gjort Rusen til Medicin som forlenger hans Liv». I 1805 ble Kochs gasje forhøyet til 600 rdl.

Luftfoto tatt fra vest.

Koch tok seg av oppbyggingen av husene på Store Færder, han dyrket opp jordfleckene og holdt kuer og småfe og til og med en hest til transport av kull.

Store Færder brant som lukket kullfyr i 50 år. Kullfyrene var da forlengst gått over i historien ute i Europa. I 1852 ble kullfyret nedlagt og en ny lykt med et første ordens linseapparat ble satt opp i nærheten av det gamle tårn.

Selv om forbedringen var stor, ble kravet om å flytte fyret sterkere og sterkere, og i 1854 gav Stortinget bevilgning til et støpejernstårn på Lille Færder. Tårnet, ca. 35 m opp til galleriet, ble satt opp på det midterste av de tre skjær som ble kalt Tristeinene.

Det nye fyret ble tent 1. juli 1857.

Fyrbetjeningens familier ble boende på Store Færder inntil videre. I 1867 kunne de flytte til nye boliger på Lille Færder.

På forespørsel fra Marindepartementet gav Fyrdirektøren i 1868 en oversikt over de boliger som stod igjen på Store Færder. Det var en forvalterbolig og en assistentbolig, begge i gråstein, et bryggerhus, et fjøs, et oljemagasin og et naust, de fire

siste i bindingsverk. Departementet innstilte deretter at samtlige bygninger skulle selges til bortflytting.

I 1899 ble Færder fyr vesentlig forbedret med en større lykt og et 1. ordens gruppeblinkapparat.

Fyret har gjennom årene hatt forskjellige tåkesignaler. I 1859 en malmklokke, derpå en dampfløyte som igjen ble erstattet av en sirene. For tiden er signalet en diafon type «L» som er det kraftigste tåkesignal man har i Norge.

I 1885 ble det av Telegrafverket åpnet en telegraf- og semaforstasjon på Færder.

I 1923 ble det ene av landets to første Marconi radiofyr installert. For tiden er det et radiofyr med 70 n mils rekkevidde. Det har automatisk synkronisert sending med andre norske, svenske og danske radiofyr i Skagerakområdet. Det foreligger planer om endring av radiofyret i 1986.

I 1936 ble fyrstasjonen elektrifisert fra egne dieselaggregater.

Racon som ble montert i 1980, er et elektronisk apparat som svarer på fartøyenes radarsignaler og derved gir fartøyet direkte peiling og avstand til fyret.